

OPĆINA TRAVNIK

STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE TRAVNIK DO 2010.g.

Travnik, decembar/prosinac 2005.g.

SADRŽAJ

I. UVOD	3
II. Socio-ekonomski pregled zajednice		
• Travnik kroz povijest	4
• Geografski položaj	6
• Demografska slika i tržište rada	9
• Lokalna ekonomija	11
○ Postojeći business	12
○ Centri i agencije za zpošljavanje	13
III. Infrastruktura	14
Snabdijevanje vodom i upravljanje otpadnim vodama	15
Upravljanje otpadom i kapaciteti	15
Komunikacijska infrastruktura	16
Izgradnja	17
IV. Obrazovanje	19
• Predškolski odgoj i obrazovanje	19
• Osnovno obrazovanje	19
• Srednjoškolsko obrazovanje	21
• Visokoškolsko obrazovanje	22
V. Zdravstvena zaštita	23
• Socijalna zaštita	23
• Lokalna uprava i njeni partneri	25
• Kultura i sport	29
VI. Turizam	32
Kapaciteti	32
Izletišta	34
Kulturno-historijski spomenici	36
VII. SWOT-analiza	38
VIII. Vizija razvoja Općine Travnik	42
IX. Strateški pravci razvoja Općine Travnik	43
• Travnik administrativni centar	45
• Travnik zdravstveni centar	47
• Travnik obrazovni centar	49
• Travnik kulturno-športski centar	51
• Travnik ekonomski centar	54
• Travnik oaza turizma	61
• Zajednička područja usklađena sa pravcima djelovanja strateških prioriteta	64

Zašto Strategija razvoja

Ovaj dokument predstavlja opredjeljenost Općinskog vijeća Travnika da vlastitim snagama kreira ambijent za planiranje razvoja općine Travnika.

Ovu odlučnost Općinsko vijeće je potvrdilo imenovanjem povjerenstva/komisije čiji je zadatak izrada Strategije razvoja općine Travnika do 2010. godine.

Razvojna strategija općine Travnika je rezultat potrebe građana i institucija općine da realno sagleda postojeće stanje u svim oblastima koje daju svoj prepoznatljiv utjecaj na sliku općine, da uočimo potencijale i slabosti koje mogu opredjeliti budući rast i razvoj uz želju da ovaj prostor učinimo ugodnim i poželjnim za život naših i budućih generacija.

Općina Travnika sa svojim položajem u centralnom dijelu jugoistočne Evrope i središtu BiH, na površini od 563 km², predstavlja zaokružen komunikacijsko-geografski prostor kojem postojeći prirodni resursi i društveni faktori daju realnu osnovu za uspješan rast i razvoj.

Najstariji tragovi života u Travničkom kraju potječu iz mlađeg kamenog doba (neolit).

Raznovrsnost i bogatstvo kulturne baštine, posebno spomenici sakralnog i sepulkralnog karaktera, svjedoče da je Travnika bio i ostao mjesto gdje se susreću četiri religiozna, kulturna i civilizacijska toka: judaizam, pravoslavlje, katoličanstvo i islam.

Vjerujemo da će ova Strategija dati puni doprinos i poticaj razvoju općine Travnika u svim oblastima života i kao takva biti vodilja za sve buduće planove razvoja.

Komisija za planiranje općinskog razvoja Općine Travnika (KPOR)

TRAVNIK KROZ POVIJEST

Dugi period povijesnog trajanja ostavio je u gradu Travniku tragove različitih kulturnih uticaja. Oni su formirali njegovu urbanu fizionomiju i oblikovali specifičnu kulturu življenja, čiji je najvrijedniji kvalitet - uljuđeni, civilizacijski odnos među sugrađanima, uspio odoljeti mnogim krizama u prošlosti.

Ta tradicionalna "komšijska pažnja" nadživjela je sve nedaće i nesporazume ratnih vremena, potvrđujući da "bosanski duh" nije samo puka sintagma, već zbilja koja je utkana u život ovoga grada.

Mnogobrojni arheološki lokaliteti pronađeni u okolici i na njima ostaci materijalne kulture iz prehistorijskog i antičkog perioda, preživjeli arhaični toponimi slavenskog porijekla, bogato nasljeđe iz srednjeg vijeka, te turske i austrougarske uprave u Bosni i Hercegovini, dali su Travniku vidljivo obilježje historijskog gradskog područja.

Tomu svjedoči veliki broj pred povijesnih gradina i tragova tadašnjih naselja od kojih su svakako najpoznatiji tragovi predpovijesnog naselja u dolini rijeke Bile iznad sela Alihodže, na lokalitetu Nebo, te Mujevine i Crkvine, kao i školski primjer predpovijesne gradine iznad sela Potkraj.

Osim u slučaju lokaliteta Nebo, arheološka istraživanja ili nisu rađena ili su bila sporadična, utemeljena na slučajnim nalazima.

To je dakle vrijeme kada su prije dolaska Rimljana ove prostore naseljavala Ilirska plemena Deuri i Dezidijati.

U prvom stoljeću našeg doba Rimljani su završili osvajanje ovih prostora i počeli podizati svoje vojne tabore a kasnije i naselja. Tragova Rimskih naselja i života je posvuda pa i u samom gradu. Veće Rimsko naselje je vjerovatno postojalo na prostoru današnjeg naselja Turbe u kome su pronađeni i ostaci ranokršćanske bazilike iz V. stoljeća, a u jednoj grobnici unutar bazilike pronađena je ogrlica sa osamnaest zlatnih medaljona koja se danas nalazi u Zemaljskom muzeju u Sarajevu. Rimskih ostataka nalaženo je u današnjem naselju Putićevo, Gučoj Gori, Fazlićima i drugdje.

Zatim slijedi period naseljavanja Slovena iza kojih su ostali mnogi ostaci naselja a vrijeme od sedmog do desetog vijeka još nije dovoljno istraženo, iako su tada stvarane Župe. U travničkom kraju prva župa, župa Lašva se spominje 1244. godine u povelji ugarskog kralja Bele Četvrtog a iz tog perioda srednjeg vijeka evidentirano je oko 900 nadgrobni spomenika ili stećaka.

Među sačuvanim tvrđavama je i travnička tvrđava koja je podignuta na temeljima neke prethodne početkom XV vijeka radi odbrane od nadiranja Turaka sa Istoka. Međutim sigurno se zna da je i prije dolaska Turaka ovdje postojao značajan grad koji se razvio naročito u XVI i XVII vijeku ispod tvrđave i oko današnje Sulejmanije – džamije.

Travnik je krajem XVII vijeka postao centar bosanskog pašaluka, a pred nadiranjem Eugena Savojskog na Bosnu 1699. godine vezirska stolica prenesena je iz ugroženog Sarajeva u Travnik, koji je sa malim prekidima bio oko 150 godina sjedište vezira ili sultanovih namjesnika.

Radi svog strateškog i geografskog položaja Travnik je postao interesantan za velike sile i početkom XIX vijeka, u vrijeme slabljenja Turske Carevine, kada se pored

Rusije i Austrije pojavljuje i Francuska tražeći puteve prema Istoku pošto je morem gospodarila Engleska. Zato je Francuska u Travniku otvorila 1793. godine konzularnu agenciju koja je za četiri godine postojanja uradila mnoge poslove za svoju zemlju.

I Austrija je pratila širenje francuskih uticaja na Balkanu i odmah poslije otvaranja francuskog konzulata zatražila je od Porte pristanak za otvaranje svog generalnog konzulata u Travniku koji je otvoren 21. jula 1807. godine. Konzulska vremena u Travniku najbolje je opisao u svom romanu «Travnička hronika» nobelovac Ivo Andrić.

Dolaskom Austro-Ugarske Monarhije Travnik se počinje razvijati u svakom pogledu. Počinje izgradnja industrijskih objekata, željezničkih pruga i drugih komunikacija: Tvornica duhana počela je raditi 1893. godine, Tvornica šibica «Dolac» 1901., preduzeće za preradu drveta «Ugar» u Turbetu 1912., štamparija «F.Lipski» 1904. godine. U Travniku je 18. novembra 1906. godine zasijala električna rasvjeta kada je Češka firma «Fr.Križik» izgradila hidroelektranu kod Plave vode. U sahat-kuli kod Hadži-Alibegove džamije bio je 1859. godine telegrafski ured, 1845. godine uveden je redovni poštanski saobraćaj sa Carigradom. U Travniku je 26. oktobra 1893. godine ušao prvi voz željezničkom prugom iz pravca Lašve, da bi slijedeće godine stigao do Bugojna a 1895. godine do Jajca. Telefonski saobraćaj uveden je 1910. godine, prvi radioprijemnik je donesen u Travnik 1925.godine, autobuska linija za Split je otvorena 1930. godine, vodovod na Bašbunaru dovršen je 8. septembra 1893. godine.

GEOGRAFSKI POLOŽAJ

Grad Travnik leži na 44°14' sjeverne geografske širine i 17°40' istočne geografske dužine, na nadmorskoj visini od 517 m.

Općina Travnik smještena je u središnjem dijelu BiH i predstavlja zaokružen saobraćajno-geografski prostor kojem postojeći prirodni i društveni faktori daju i turistički karakter.

Nastala je na vrlo pogodnom položaju, u uskoj kotlini rijeke Lašve, koju omeđuje sa sjevera visoka planina Vlašić, a sa južne strane ogranci niže Vilenice. Uska kotlina proteže se od Turbeta do Doca na Lašvi, gdje se počinje širiti u Travničko polje u kojem u Lašvu utiče riječica Grovnica (po narodnom Grlovnica) s desne i Bila s lijeve strane.

Prednost geografskog položaja ovog područja definišu naročito slijedeći elementi: centralni položaj u našoj zemlji, važan položaj na dva veoma važna transferzalana prodora (dolina Bosne i Vrbasa) i jednom longitudinalnom magistralnom pravcu, da se nalazi na isturenom dijelu Balkana prema centralnoj i zapadnoj Evropi i da se na sve četiri strane nadovezuje na smjerove balkanskih i evropskih privrednih tokova. Ovo područje dodiruju ili sijeku i značajni pravci zapad-istok, kojima se odvijaju privredna kretanja.

Lašvanska dolina je prirodna veza između područja rijeke Vrbasa sa zapada i Bosne sa istoka pa zbog toga ima veliko prometno i strateško značenje. Tako Travnik, najveće gradsko naselje u ovoj dolini, leži na važnoj putnoj saobraćajnici koja preko doline Lašve povezuje središnju Bosnu sa našim sjeverozapadnim regijama, kao i sa Primorjem. Zato cestovni saobraćaj, iako danas uglavnom tranzitni, ima veliki značaj za njegov razvoj. Za postanak i ekonomski razvoj grada bio je od presudnog značaja njegov geografski položaj, koji je odgovarao osnivačima grada za odbranu i kasnije osvajačima za gospodarenje cijelim područjem kojim su vladali. Povoljni prirodni uvjeti, svakovrsna bogatstva kraja, omogućili su da se naselje održi kroz istoriju.

Razdaljina od glavnih centara razvoja i mjesta sa najvećom naseljenošću

U granicama Bosne i Hercegovine Travnik je centralno položen, podjednako udaljen od njenih granica prema ostalim državama, a od regionalnih centara Banja Luke, Sarajeva, Tuzle i Mostara, dijeli ga prosječna putna udaljenost od oko 170 km.

Grad	Zenica	Sarajevo	Tuzla	Banja Luka	Bihać	Mostar
TRAVNIK	42	95	180	170	206	167

Glavne veze sa regionalnim, trans-regionalnim, međunarodnim saobraćajnicama (putevi, željeznice, aerodromi)

Odredište od/do u km	Pruga Šmac-Sarajevo	Auto put (Zg-Bg)	Aerodrom Sarajevo	Aerodrom Banja Luka	Aerodrom Mostar	Aerodrom Zagreb
Travnik	95	304	90	150	175	320

¹ Izvor podataka: Autokarta BiH

Lašvanska dolina služila je još starim Rimljanima kao polazište i ovuda su vodili važni trgovački putevi koji su povezivali Jug sa Sjeverom. Travnik je i danas živ saobraćajni punkt na tim relacijama. Od Travnika prema sjeverozapadu vodi magistralni put prema Republici Hrvatskoj na zapad i Srbiji i Crnoj Gori na istok.

Prema sjeveru dolinom rijeke Bosne put vodi prema Republici Hrvatskoj na zapad i Srbiji i Crnoj Gori na istok. Veze sa sjevero-istočnim dijelovima zemlje idu preko Tuzle. Blizina Aerodroma Sarajevo (90 km) omogućava povezanost Travnika zračnim putem sa velikim gradovima u inostranstvu. Gradski saobraćaj odvija se brojnim linijama: autobusa, kombibusa i taxi-službe.

Travnik se nalazi u zoni povoljnih morfoloških, hidrografskih i pedoloških karakteristika tla, što pruža različite mogućnosti za poljoprivredno i rudno iskorištavanje, gradnju, i što je osobito važno, snabdijevanje vodom. Okružuju ga padine Vilenice i masiv Vlašića sa bogatom šumskom zonom.

Polja, visoravni > 700m: polje u dolini rijeke Lašve
 Visoravni: Gostunj, Karaulska
 Gora, Gostilj, Carine, Galica, Kajabaša....

PLANINA	VISINA (metara nadmorske visine)
Vlašić	1.943
Gorčevica	1.405
Vilenica	900
Bukovica	850

3

Rijeke

RIJEKA	km (ukupno)	km (u toj općini)
Lašva	50	25
Ugar	21	3,5
Bila	30	8

4

Travnik se nalazi skoro u sredini sjevernog umjerenog toplotnog pojasa, mada je u središnjem planinskom prostoru Balkana na približnoj udaljenosti od jadranskog (maritimnog) i panonskog (kontinentalnog) prostora. Zbog toga ima umjereno kontinentalnu klimu sa srednjom godišnjom temperaturom od 8,6°C. Srednje temperature godišnjih doba pokazuju da su ljeta u Travniku i okolini umjereno topla (18,2°C), proljeća i jeseni (9,0°C) svježija i ugodna godišnja doba, dok su zime hladne

² Izvor podataka: Autokarta BiH

³ Izvor podataka: Služba za urbanizam, građenje, katastar I imovinsko-pravne poslove, općina Travnik, januar 2005.

⁴ Izvor podataka: Služba za urbanizam, građenje, katastar I imovinsko-pravne poslove, općina Travnik, januar 2005.

(-2,2°C). Padavine su povoljno raspoređene u godini, što odgovara poljoprivrednim kulturama u vegetacionom periodu. Dok Travnik ima umjereno kontinentalnu, planina Vlašić sa pobrđem ima planinsku klimu sa dugim, hladnim i snježnim zimama, a svježim i kratkim ljetima, pa je uz konfiguraciju zemljišta pogodan za zimske sportove. Mnogobrojni skijaški tereni obiluju snijegom do kraja sezone. Tako je Vlašić privlačan u svako doba godine. Prostor općine se nalazi pod utjecajem umjereno-kontinentalne klime. U Travniku su najčešći zapadni i istočni vjetrovi uslovljeni položajem doline Lašve, dakle reljefom, a na platou Vlašića preovladavaju sjeverni i južni vjetrovi, pod utjecajem atmosferskih strujanja.

Minimalne temperature	Maksimalne temperature	Prosječne god. temperature	Prosječan broj sunčanih dana	Prosječne god. Padavine
-23,8	38	8,6	72	897 mm

⁵

⁵ Izvor podataka: Federalni meteorološki zavod, Meteorološka stanica Travnik (podaci za period 1961-1990.godina)

DEMOGRAFSKA SLIKA I TRŽIŠTE RADA

Broj stanovnika u opštini: 70.402

Po etničkoj pripadnosti

Stanovnici/ Etnička pripadnost	Srbi	Bošnjaci	Hrvati	Ostali	Ukupno
1991.	7.751	31.862	26.008	4.781	70.402

6

Kako je zadnji popis stanovništva bio 1991. godine, nakon čega su uslijedili događaji koji su bitno utjecali na demografsku sliku općine Travnik, procjenjujemo da trenutno na području općine živi cca 55.000 stanovnika.

Struktura procjenjenog broja stanovnika po polnoj i starosnoj strukturi prikazane su u slijedećim tabelama.

Broj stanovnika po starosnoj strukturi

Ukupno	0-14	15-64	65+
	22,8%	67,10%	10,1%

7

Broj stanovnika po polnoj pripadnosti

0-14		15-64		65+	
Muškarci	Žene	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene
11,8%	10,8%	33,1%	33,9%	5%	5,1%

8

Migracijski trendovi

Registрован broj povratnika godišnje

R.b.	Period	Povratnici	Raseljena lica			Izbjeglice
			Interno raseljena lica	Raseljeni iz drugih općina	Ukupno	
1.	od 1995. do 2001.g.	16.578	9.876	9.029	18.905	7
2.	2001.g.	446	1.534	2.974	4.481	37
3.	2002.g.	270	1.437	2.864	4.307	30
4.	2003.g.	105	1.314	2.413	3.727	33
5.	2004.g.	22	1.222	2.258	3.480	7

9

⁶ Izvor podataka: Služba za statistiku SBK/KSB, decembar 2004.g.

⁷ Izvor podataka: Služba za statistiku SBK/KSB, decembar 2004.g.

⁸ Izvor podataka: Srednjobosanski kanton u brojkama, 2002.

⁹ Izvori podataka: Služba za izbjeglice, raseljena lica i obnovu Općine Travnik

Aktivno stanovništvo uključujući ravnopravnost spolova (godina 2003)

Godine	Muškarci	Žene
14-18	3.210	3.111
15-50	16.462	14.941
>51	1.504	1.300
Ukupno	21.176	19.552

Bitno je naglasiti da je mnogo više nezaposlene muške populacije nego žena i to sa značajnom razlikom od 2,5 puta.

Nezaposlenost i ravnopravnost spolova

OPĆINA	Godine	muškarci	žene
TRAVNIK	14-18	40	22
	15-50	5.336	2.271
	51+	671	158
	Ukupno	6.047	2.451

11

Nezaposlenost po godinama nezaposlenosti i obrazovanju

OPĆINA	Godine nezaposlenosti	Osnovna škola		Srednja škola		Visoko-Kvalifikovana		Viša Škola		Visoko obrazovani		Ukupno
		m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	
TRAVNIK												
	1-5	1.690	698	2.615	960	41	1	48	22	64	23	6.162
	6-10	863	241	612	136	9	-	4	1	1	-	1.867
	11-15	228	57	156	24	3	-	1	-	-	-	469
	15+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ukupno	2.781	996	3.383	1.120	53	1	53	23	65	23	8.498

12

¹⁰ Izvori podataka: Kantonalni zavod za statistiku SBK/KSB 2003.g.

¹¹ Izvori podataka: Služba za statistiku SBK/KSB, novembar 2004.g.

¹² Izvor podataka: Općinske službe, novembar 2004.g.

LOKALNA EKONOMIJA

Među privrednim funkcijama Travnika su njegova industrijska funkcija, koja je skoro uništena tokom ratnih djelovanja, a zatim su više ili manje naglašene zanatska, trgovačka, ugostiteljsko-turistička, poljoprivredna i saobraćajna funkcija.

Travnik se nalazi u zoni povoljnih morfoloških, hidrografskih i pedoloških karakteristika tla, što pruža različite mogućnosti za poljoprivredno i rudno iskorištavanje, gradnju i što je osobito važno, snabdijevanje vodom. Okružuju ga padine Vilenice i masiv Vlašića sa bogatom šumskom zonom.

Položaj Travnika na kontaktu nižeg i ravnijeg zemljišta s Travničkim poljem i višeg planinskog prostora, sa prostranom zaravni Vlašića, je gradu uvijek davao karakteristike mjesta za razmjenu i okupljanja. Dobra saobraćajna povezanost čitavog prostora i doline i masiva Vlašića dala je snažan zamah stočarstvu i šumarstvu, kao tradicionalnim privrednim djelatnostima, i turizmu, kao novoj i vrlo atraktivnoj aktivnosti.

Mineralna bogatstva

Minerali/Rude	Lokacija	Nalazište/količina
Mrki ugalj	Područje Bise	48,7 mil.tona
Šljunak	Rijeka Bila	10.000 tona

¹³

Zemlja i šume

Zemlja (km ²)		Šume (km ²)
Obradiva zemlja	Oranica	28.364
22.774	8.348	

¹⁴

Struktura upotrebe zemljišta (u ha)

OPĆINA	VRSTA	Površina u ha
TRAVNIK	Polja	8.348
	Voćnjaci	1.007
	Travnjaci	8.023
	Pašnjaci	5.396
	Šume	28.364
	UKUPNO:	52.138
	Neobrađeno zemljište	1.747

¹⁵

Travnik sa okolicom je poznat po bogatoj flori i fauni koje su karakteristične za Dinaride i blakansko poluostrvo. Sam geografski položaj ovog područja i raznolikost krajolika usloveli su niz prirodnih neobičnosti i ljepota kao i endemskih vrsta, što se naročito kod planine Vlašić zahtjeva poseban pristup u održavanju ovog prirodnog

¹³ Izvor podataka, Služba za urbanizam Općine Travnik, januar 2005.g..

¹⁴ Izvor podataka: Služba za urbanizam, građenje, katastar i imovinsko-pravne poslove Općine Travnik, januar 2005.g.

¹⁵ Služba za statistiku SBK, 2004.g.

bogatstva. Bogatstvo flore i faune ovog područja plijeni pažnju biologa, znanstvenika i ekologa. Spomenut ćemo kao geomorfološki spomenik prirode, dva vodopada na riječici Pljačkovac na Vlašiću. Endem Bosne i Hercegovine bosanska perunika - Iris Reichebachii (var. Bosnica G. Beck), travnička prženica - Knautia Travnica (Beck, Szabo) travnička lipa - Tilia Parvifolia Travnica (Maly), brandisova ruža - Rosa Alpina Brandis. Pored navedenih još je evidentirano preko petnaest endemičnih vrsta a od proriđenih vrsta može se nabrojati preko dvadeset koje rastu po ovim prostorima. Gradsko područje je kao veliki arboretum kojeg karakterišu spomenici prirode koji su zaštićeni, a najkarakterističniji su «Aleja lipa» kod kasarne, nekoliko tisa koje su stare po nekoliko vijekova, bijela topola (Populus Alba) kod džamije u Turbetu, Isusovački gaj koji je u ratu prilično uništen, park u krugu kasarne, park u krugu plućne bolnice, park kod Borčeve direkcije i pred medicinskim centrom (platani). Posebna zanimljivost je poljski brijest (Ulmus Minor) u dvorištu konaka Hafizadić porodice, za kojeg se pretpostavlja da je zasađen davne 1682. godine i jedini je još uvijek živ i ne napadnut bolešću sušenja pod imenom Holandska bolest koja je ovu vrstu skoro uništila na tlu Evrope.

Fauna travničkog kraja je bogata pojedinim vrstama koje su karakteristične samo za Bosnu i Hercegovinu i koje su po Evropskim mjerilima svrstane u «Crvenu knjigu» i to Mrki medvjed (Ursus arctos), vuk (Canis lupus), bjeloglavi sup (Falco biarmicus), srna (Capreolus capreolus), kuna bjelica (Martes foina) (Bosniaca Brass 1911), kamenjarka (Alectoris graeca) i raritet na pašnjacima Vlašića slijepo kuće – vrsta glodara (Spolax microphotoalmus).

Sve pobrojane vrste nalaze se u fundusu gradskog muzeja u Travniku.

Voda

Rijeke	Dužina u km
Lašva	50
Ugar	21
Bila	30

¹⁶

Hidrografske karakteristike kraja su veoma značajne jer pružaju raznovrsne mogućnosti za razvoj. Riječni sistem Lašve obuhvata veliki broj njenih pritoka. Lašvu čine Karaulska i Komarska Lašva, a veće pritoke su Grovnica, Prala, Lupnica, Kruščica, Vranička rijeka i Bila. Potoci kratkog toka koji teku kroz sam grad (Hendek i Šumeće) takođe obiluju znatnom količinom vode.

Postojeći business

Na području cjelokupne općine trenutno je registrirano:

475 obrtničkih radnji od čega su pekare 17, frizerski saloni 44,
372 ugostiteljske radnje
283 trgovinske radnje, te
185 poslovnih jedinica u sklopu privrednih društava.

Navedeni pokazatelji su izvedeni iz registara u kome se vode spomenute djelatnosti, no ne može se reći da u potpunosti prikazuju stvarno stanje jer dio nabrojanih

¹⁶ Izvor podataka, procjena općinskih službi, januar 2005.g..

subjekata najvjerojatnije više nije u funkciji (uništeni objekti usljed ratnih djelovanja, vlasnici odselili u druge zemlje i dr.) ali vlasnici nisu odjavili njihov rad.

Tokom ratnih dejstava mnogi industrijski kapaciteti su oštećeni ili potpuno uništeni, a gotovo kod svih imamo problem zastarjele tehnologije.

Značajna prijeratna investiranja u industriju uz pomoć države više se neće ponoviti, naročito za obnovu i rekonstrukciju kapaciteta uništenih u ratu.

Vezano za proizvodnju potrebno je napomenuti da su najznačajniji kapaciteti privatizovani. Međutim, metod privatizacije «Upis javnih dionica» kojim su vlasnici preduzeća postali PIF-ovi i zaposleni radnici nije doveo do titulara nad kapitalom preduzeća. Ova preduzeća teško preživljavaju i ako i same predstavljaju socijalni problem za lokalnu ekonomiju, zapošljavanjem velikog broja radnika vrše funkciju nedostajućih socijalnih programa na nivou države.

Za proizvodnju u kojoj dominira proizvodnja konfekcije, obuće, drvoprerada i metaloprerada može se reći da je nedovoljno razvijena i orjentisana na lohn poslove i poslove početne faze prerade.

Daljnijim procesom privatizacije u kome će sitni dioničari i PIF-ovi prodati svoje dionice titularu, proizvodnja u svim pomenutim oblastima doživjeti će ubrzani razvoj.

Centri i agencije za zapošljavanje

Unatoč visokom broju nezaposlenih, pristup problemu nezaposlenosti je veoma pasivan. Pored Zavoda za zapošljavanje, ne postoje druge organizacije niti institucije u općinama koje se bave sa problemom nezaposlenosti na efikasan način. Takođe ne postoje aktivne mjere niti aktivan pristup sa lokalnog ili kantonalnog nivoa koji bi pomogli da se riješi problem nezaposlenosti kroz planove, programe, mjere i aktivnosti.

Očigledno da je struktura tržišta nepovoljna. S jedne strane, privreda i privredne aktivnosti ne mogu da generišu značajno zapošljavanje, a s druge strane postoji visok nivo nezaposlenosti.

Neovisno od toga, sektor i vlasnička struktura, koji treba da generišu zaposlenost, nisu razvijeni u dovoljnoj mjeri. Ova izjava je zasnovana na činjenici da, najvjerojatnije, broj zaposlenih u državnim preduzećima (privrednim ili vanprivrednim) će biti značajno redukovan i u tom slučaju neće se povećati broj zaposlenih. Jedini izlaz za rješenje ovih problema, a time i povećanja nivoa zaposlenosti leži u domaćem privatnom sektoru ili putem samozapošljavanja.

INFRASTRUKTURA

U cestovnom saobraćaju glavina putničkog i robnog prometa se odvija suvremenom cestom M5. Promet na ostalim navedenim putnim pravcima je znatno slabiji i lokalnog značenja, ali je nužno naglasiti da je upravo tim pravcima moguće ostvariti najkraće cestovne veze između pojedinih gradova i regija. Od toga kako će se ovi putni pravci prilagođavati za suvremeni automobilski saobraćaj ne zavisi samo dalji razvoj saobraćajne funkcije Travnika, već i privredno aktiviranje čitavog niza naselja što ih ovi kraći putni pravci dodiruju.

Infrastruktura za svaku općinu predstavlja temelj za kvalitetan rast i razvoj. Razvoj infrastrukture u općini Travnik u pojedinim oblastima je doživio ekspanziju, dok jedan dio infrastrukture ne predstavlja dovoljan osnov za razvitak općine.

Razlozi ovog diskontinuiteta proizilaze iz neadekvatne alokacije javnih sredstava za investiranje kapitalnih ulaganja u infrastrukturu

Putna i željeznička struktura

Putevi km			Željezničke linije		
Magistralni	Regionalni	Lokalni putevi	km	Industrijska linija	Gustina saobraćajne mreže
26,5	104,1	42,9	-	-	-

¹⁷

Nepostojanje željeznice, konfiguracija terena i opredjeljenost privrede bitno su utjecali da se na području općine Travnik organizuje i razvije cestovni teretni saobraćaj koji, ako se uzme u obzir propusna moć i tehnički nivo saobraćajnica, ne zadovoljava potrebe ne samo općine Travnik, nego i šireg regiona.

Magistralni putni pravci:

1. M-5 Gro Vitez – Gro Donji Vakuf, ASF 26 km
2. M16.4 Veza M-5 Putičevo – Gro Novi Travnik ASF 0,5 km

Ukupno magistralne mreže: 26,5 km.

Regionalni putni pravci:

1. R-413 Turbe – Vitovlje – Gro Općina Dobretići ASF 21 km
2. R-413-a Vitovlje-Babanovac-Travnik ASF 28 km
Dolac – Guča Gora – Han Bila – Ovnak ASF 12 km, neizgrađen 3,9 km
Ukupno R-413-a: 44,4 km

¹⁷ Izvor podataka: Služba za statistiku SBK/KSB, novembar 2004.g.

3. R-413b Veza R-413 Gostilj – Gro Dobretići, makadam 9,5 km
4. R-440 Gro Općina Vitez – Han Bila – Gluha Bukovica – Gro Kotor Varoš ASF 18 km, makadam 11,2 km – ukupno 29,2 km

Ukupno regionalne mreže: 104,1 km.

Lokalni putevi:

Dolac na Lašvi – Ciglana – Remont – Slimena, ASF 2 km
 Malta – Ciglana – Nević Polje veza M 16.4, ASF 2,7
 Veza M-5 – selo Goleš, ASF 4,2 km
 Turbe – Nula – Karaula – Gradina, ASF 12 km
 Karaula – Hamamdžići, ASF 6 km
 Veza R-413 Vitovlje – Korićani ASF 9 km
 Ljubin Han – Bijelo Bučje – Pulac, ASF 7 km

Ukupno lokalnih puteva: 42,9 km

18

Nekategorisani putevi

Stara Bila – Gluha Bukovica R-440 (povezuje zaseoke Donje Bare, krajnje dijelove Višnjeva i Gornje Bare)
 Stara Bila-G.Bukovica R-440 (dijelom asfaltni, dijelom makadamski)
 Stara Bila – G.Bukovica na dijelu Kozice
 Putni pravac koji povezuje MZ-e Višnjevo sa planinskim dijelom od Višnjeva do Poljana

Han Bila - D.Čukle – G.Čukle - Ovnak

19

Glavni aerodromi i luke

Aerodromi, luke	Udaljenost u km
Luka Brčko	240
Luka Ploče	230
Luka Bar	450
Aerodrom Sarajevo	95
Aerodrom Banja Luka	150
Aerodrom Tuzla	180
Aerodrom Mostar	175
Aerodrom Bihać	206
Aerodrom Beograd	300
Aerodrom Zagreb	320

20

¹⁸ Izvor podataka: Kantonalna direkcija za puteve/Kantonalno ravateljstvo za ceste Busovača

¹⁹ Podaci dobiveni od MZ Višnjevo i MZ Čukle

²⁰ Izvor podataka: Autokarta Evrope

Snabdijevanje vodom i upravljanje otpadnim vodama Upravljanje otpadom i kapaciteti

Općina Travnik je osnivač i većinski vlasnik više javnih preduzeća iz oblasti komunalne djelatnosti, za koje je izvjesno da će u dogledno vrijeme doživjeti tranziciju iz javnog u privatno vlasništvo.

U okviru ovih preduzeća obavlja se pretežan dio komunalnih usluga, dok se dio poslova povjerava gospodarskim društvima (zimsko održavanje lokalnih puteva, održavanje javne rasvjete...).

Nosioci komunalnih usluga na području općine Travnik su JP «Bašbunar», «Trebešnjica» i SRC «Vlašić» čija djelatnost je, između ostalog, dovoljno snabdijevanje vodom, organizovano upravljanje otpadom i dr.

Sva javna preduzeća se finansiraju na komercijalnoj osnovi, većim dijelom od građana, manjim dijelom kroz javnu komunalnu potrošnju.

OPĆINA	Organizovano upravljanje otpadom		Dovoljno snabdijevanje vodom	Problemi sa otpadnim vodama
	Privatno	Državno		
TRAVNIK	-	1. JKP «BAŠBUNAR»	nedovoljno	Nedostaje kanalizacija u mnogim naseljima (gradskim i prigradskim)
	-	2. JKP «TREBIŠNJICA»	Nedovoljno u sušnim periodima	Ne postoji kanizacioni sustav
	-	3. SRC «Vlašić»	nedovoljno	Oštećen kanizacioni sustav

²¹

Komunikacijska infrastruktura

Telekomunikacijska mreža (kablovska)

Fiksni telefonski snabdjevači	Broj klijenata	Cijena priključka jedinice
BH Telecom	13.851	297 KM

²²

Telekomunikacijska mreža (bežična)

Mobilni tel.snabdjevači	Broj klijenata
-------------------------	----------------

²¹ Izvor podataka: Službe Općine Travnik, januar 2005.g.

²² Izvori podataka, BH Telecom, Novembar 2004.g.

BH Telecom	2.239
------------	-------

²³

Broj internet konekcija

Internet snabdjevači	Broj klijenata
BH Telecom	865

²⁴

TV i radio stanice:

TNT Radio i Radio-televizija Travnik.²⁵

Izgradnja

U periodu 2000-2005.godina u općini Travnik izdato ukupno 1.005 građevinskih dozvola, pri čemu je od toga:

- 455 za stambene objekte,
- 96 za stambeno-poslovne objekte,
- 149 za poslovne (komercijalne) objekte,
- 7 za pilane (industrijski),
- 157 za rekonstrukciju,
- 48 za nadogradnju,
- 87 za infrastrukturu.

Za veće industrijske objekte, općina nije nadležna za izdavanje građevinskih dozvola.

Općina Travnik je tokom ratnih dejstava pretrpila znatna oštećenja na stambenim i privrednim objektima.

Prikaz obnovljenih i objekata za obnovu daje se u sljedećim tabelama:

SUMARNI PRIKAZ KUĆA ZA OBNOVU stanje siječanj/januar 2005 .g.

Stupanj oštećenja	Ukupno
I	461
II	655
III	1.462
IV	1.058
Ukupno	3.636

²³ Izvor podataka: BH Telecom, novembar 2004.g.

²⁴ Izvor podataka, BH Telecom, novembar 2004.g.

²⁵ Izvori podataka: Općinske službe, novembar 2004.g.

SUMARNI PRIKAZ OBNOVLJENIH KUĆA
stanje siječanj/januar 2005.g.

	NACIONALNOST				Ukupno
	Bošnjaci	Hrvati	Srbi	Ostali	4.128
Ukupno	² 1.808	2.062	224	34	

²⁶

2- nisu uključeni stambeni objekti u naselju Vitovlje «Brunei» 100 kuća izgrađenih za mještane naselja Sažići, kojim imovinsko-pravni status nije definiran.

Kad govorimo o postojanju minskih polja neophodno je naglasiti da se od ukupne površine općine Travnik 12,27% smatra rizičnom ili miniranom površinom.

Nadležnost nad deminiranjem ima u operativnom, stručnom i tehničkom dijelu poslova, Minsko akcioni centar Bosne i Hercegovine (BH MAC).

Deminiranje provode humanitarne i komercijalne kompanije, deminerski timovi CZ i VF BiH.

Finansiranje uklanjanja mina vrši se na slijedeći način:

- donatorskim sredstvima međunarodne zajednice,
- iz budžeta države, Federacije, kantona i Općine,
- prikupljanjem sredstava na donatorskim konferencijama (domaćim i stranim),
- sredstvima elektrodistribucija, telekoma i drugih preduzeća za površine koje su njima interesantne.

²⁶ Služba za izbjeglice, raseljena lica i obnovu, Općine Travnik, 2005.g.

OBRAZOVANJE

Travnik ima bogatu i svijetlu tradiciju kada je školstvo i obrazovanje u pitanju.

Obrazovni sistem u Općini Travnik se odvija kroz predškolski odgoj, osnovno i srednje obrazovanje, a u Travniku djeluju i visokoškolske institucije.

Sustav obrazovanja je strukturno i sadržajno nepodudaran s onim u razvijenim zemljama Europe i njihovim visokim standardima, odnosno s zahtjevima tržišne ekonomije.

Temeljite reforme obrazovnog sustava, njegovog povezivanja s gospodarstvom i usklađivanje s međunarodnim kriterijima uspješnosti, preduvjet su razvitka svake zajednice. Obrazovane, inovativne i kreativne osobe primarni su razvojni resurs današnjice.

Premda se veći dio sustava obrazovanja trenutno ne nalazi u njenoj nadležnosti, općina treba podupirati obrazovnu reformu čiji je cilj suvremen, pluralan i učinkovit, razvojno orijentiran obrazovni sistem, kao i promociju i ostvarivanje cjeloživotnog obrazovanja koje se ostvaruje na temelju koncepta «obrazovanja za sve» odnosno «društva koje uči».

Predškolski odgoj i obrazovanje

Predškolski odgoj i obrazovanje ima tradiciju od preko 55 godina i JU «Obdanište» Travnik je jedna od najstarija ustanova te vrste u BiH. Ova institucija odnosno općina kao osnivač imaju tri odvojena objekta.

Objekt	Stanje objekta	Kapacitet	Popunjenost
Centar	u fukciji	180	70%
Kalibunar	nije u funkciji	120	-
Amerikanka	nije u funkciji	40	-
Turbe	devastiran	-	-

JU «Obdanište» Travnik danas radi smanjenim kapacitetom ali sa porastom potreba, postoje prostorni i kadrovski preduvjeti za povećanje kapaciteta.

Osnovno obrazovanje

Osnovno obrazovanje na području Općine Travnik obuhvaća obrazovanje 6150 učenika koje se odvija 11 osnovnih škola, što se može vidjeti iz tablice za školsku 2004/2005 godinu.

Red.broj	ŠKOLA	BROJ UČENIKA
1.	OŠ "TURBE"	872
2.	OŠ "KARLAULA"	342
3.	OŠ "GUČA GORA"	326
4.	OŠ "NOVA BILA"	613
5.	OŠ "MEHURIĆI"	1001
6.	OŠ "HAN BILA"	529
7.	OŠ "KALIBUNAR"	328
8.	OŠ "TRAVNIK"	1028
9.	OŠ "DOLAC"	321
10.	OŠ "VITOVlje"	190
11.	KŠC "Petar Barbarić"	600
	OPĆINA TRAVNIK	6150

Pored ovih škola u općini Travnik djeluje Osnovna muzička škola «Travnik» i odjeli Osnovne glazbene škole «Jakov Gotovac» iz Novog Travnika.

U Travniku postoje zakonski i drugi uvjeti za otvaranje privatnih osnovnih škola.

Školski objekti su u većoj mjeri u funkcionalnom smislu u dobrom stanju, ali oprema i tehničko-tehnološka sredstva ne ispunjavaju najsuvremenije standarde i trendove.

Evidentan je nedostatak pratećih objekata školama kao što su školska igrališta, športske sale, školski bazeni, itd.

Srednjoškolsko obrazovanje

Srednjoškolsko obrazovanje u općini Travnik se odvija u 6 srednjih škola gdje 3432 učenika stječe svoja zvanja u više od 30 obrazovnih zvanja i zanimanja.

RB	SREDNJA ŠKOLA	STRUKOVNO ZVANJE- ZANIMANJE	BROJ UČENIKA
1	SS "TRAVNIK"	Ekonomist	147
		Prodavač	86
		Konobar	30
		Kuhar	47
		Medicinska sestra-tehničar	147
		Farmaceutski tehničar	89
		Zubotehničar	59
		UKUPNO	605
2	MSEUŠ "TRAVNIK"	Ekonomski tehničar	358
		Prodavač	170
		Hotelsko-turistički tehničar	43
		Frizer-vlasuljar	36
		UKUPNO	607
3	MSŠ "TRAVNIK"	Opća gimnazija	278
		Filološka gimnazija	108
		Učiteljska škola	34
		Medicinska sestra-tehničar	387
		UKUPNO	807
4	MSTŠ "TRAVNIK"	Elektrotehničar elektronike	95
		Elektrotehničar računalne tehnike i aut.	167
		Elektrotehničar energetike	30
		Elektromehaničar	63
		Električar	60
		Elektroničar telekomunikacija	39
		Automehaničar-Autolimar	94
		Mašinbravar	30
		Metalostrugar-Vodoinstalater	38
		Tekstilni tehničar -Modelar	97
		Tekstilni tehničar -Konfektionar	24
		Konfektionar tekstila - krojač	30
		Krojač	61
		Grafički tehničar	30
		Arhitektonski tehničar	27
		Građevinski tehničar	28
		Zidar-Tesar-Keramičar	37
		UKUPNO	950

5	EIP "MEDRESA"	Svršenik Medrese	63
		Imam, hatib i mualim	104
		UKUPNO	167
6	KŠC "Petar Barbarić"	Opća Gimnazija	296
		OPĆINA TRAVNIK	3432

Kada je ovaj vid obrazovanja u pitanju trenutno najveći problem je nedostatak odgovarajućeg školskog prostora.

Pored ovog problema zamjetan je i problem nedostatka odgovarajućih učila i opreme posebice se to odnosi na srednje strukovno obrazovanje.

Stoga je neophodno poboljšati nastavne resurse kao i

- izgradnja i opremanje radionica za praktičnu nastavu
- laboratorija
- kabineta informacionih tehnologija
- razvoj školskih knjižnica i njihovo opremanje potrebnom stručnom literaturom

Visokoškolsko obrazovanje

Od akademske 2004/2005 godine u Travniku djeluju i visokoškolske institucije, odnosno odjeljenje u Travniku tri fakulteta Univerziteta u Tuzli, i to sa sljedećim brojem studenata:

Fakultet	Odsjek	Up.2004/2005	Up.2005/2006	UKUPNO
Filozofski	Bosanski jezik i književnost	61	67	128
	Engleski jezik i književnost	82	82	164
Ekonomski	Poslovna škola	103	95	198
Tehnološki	Prehrambeno inženjerstvo	41	63	104
U K U P N O:		287	307	594

Općina Travnik bi u narednom periodu trebala podupirati mlade i obrazovane ljude da kroz nastavak školovanja na postdiplomskim studijima budu oslonac razvoja ovih odjeljenja u Travniku sa konačnim ciljem da ova odjeljenja budu embrion razvoja Travnika kao Univerzitetskog centra.

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Zdravstveni sistem i kapaciteti su bitan preduvjet za obavljanje društvenih aktivnosti države, odnosno općine.

Travnik je i prije rata imao razvijenu zdravstvenu službu koja je u toku rata znatno poremećena kadrovski i materijalno, te je u narednom periodu potrebno ovoj društvenoj zajednici uložiti maksimum napora za postavljanje ove djelatnosti na visoki nivo tj. da Travnik bude centar zdravstvene djelatnosti u SBK.

Zdravstveni kapaciteti su slijedeći:

- JU OPĆA BOLNICA TRAVNIK
- HRVATSKA BOLNICA «DR. FRA MATO NIKOLIĆ» NOVA BILA
- JU BOLNICA ZA PLUĆNE BOLESTI I TBC
- JU DOM ZDRAVLJA TRAVNIK
- JU APOTEKA TRAVNIK
- ZAVOD ZA JZ SBK TRAVNIK
- PRIVATNE ZDRAVSTVENE USTANOVE

Kvalifikaciona struktura zaposlenih

Zdravstvena ustanova	dr.medicine dr.stomatologije mr.farmacije	specijalisti	VŠS	SSS	Nezdravstveni radnici	Sveukupno
DZ Travnik	8	25	3	83	54	173
DZ N.Bila	2	1	-	8	6	17
KB Travnik	8	46	24	142	113	333
TBC Travnik	1	5	5	34	31	76
Bolnica fra Mato Nikolić	11	²⁸ 23	11	117	72	234
ZZJZ	3	2	2	9	7	23
Apoteka Travnik	3	-	1	7	7	18
UKUPNO	36	102	46	400	290	874

Socijalna zaštita

Poslovi iz oblasti socijalne, dječije i porodične zaštite, starateljstva i zaštite civilnih žrtava rata povjereni su Centru za socijalni rad koji u okviru svoje nadležnosti obavlja poslove zaštite pojedinaca, porodica ili grupe lica koja se nađu u stanju socijalne potrebe.

Prava iz socijalne zaštite su: novčana materijalna pomoć, smještaj u ustanovu socijalne zaštite, smještaj u drugu porodicu, osposobljavanje za život i rad, kućna njega i pomoć u kući, kao i usluge socijalnog rada i drugog stručnog rada.

²⁸ Ministarstvo zdravstva i socijalne politike SBK/KSB

Broj korisnika nekog od oblika socijalne zaštite u Centru za socijalni je sljedeći:

- korisnici stalne novčane pomoći: 123 lica
- smješteni u ustanovu socijalne zaštite (odrasli i djeca): 89 lica
- smještaj u drugu porodicu: 5 lica
- novčana naknada za civilne žrtve rata: 89 lica
- novčana naknada za porodice civilnih žrtava rata: 24 lica
- novčana naknada za korisnike tuđe njege i pomoći: 137 lica
- novčana naknada za korisnike dječijeg dodatka: 399 lica (pravo prestaje sa 6/05)
- jednokratna pomoć za porodilje koje su nezaposlene: prosječno 10 lica mjesečno
- jednokratna novčana pomoć: prosječno 90 lica mjesečno.

Visina novčane pomoći socijalno ugroženoj kategoriji stanovništva je.

- stalna novčana pomoć iznosi 67,00 KM
- dodatak za njegu i pomoć od strane druge osobe iznosi 62,00 KM
- jednokratna novčana pomoć zavisi od broja članova domaćinstva i stepenu socijalne potrebe u kojem se nađe lice i može iznositi od 30,00-150,00 KM, a može se dodijeliti istom korisniku najviše četiri puta godišnje.

Od posebnih ustanova za stare i hendikepirane, radi Socijalno medicinska ustanova za zaštitu odraslih lica, i to jedna u Travniku i jedna u Novoj Biljoj.

LOKALNA UPRAVA I NJENI PARTNERI

Na području općine Travnik egzistira 51 udruženje građana (NVO) koja su izraz interesa grupa ljudi, dok dio njih egzistira na poticaj međunarodne zajednice. Saradnja nevladinih organizacija sa lokalnom upravom ogleda se u učešću predstavnika nevladinog sektora u općinskim komisijama i odborima, što predstavlja prvi korak u uspostavljanju uspješnije saradnje. Općina svojim budžetom planira određene iznose sredstava na ime pomoći udruženjima građana-nevladin sektor, odnosno određene iznose za realizaciju projekata koji se odnose na dobrobit lokalne zajednice.

Općinska administracija je napravila iskorak u svom odnosu prema građanima u smislu povećanja brzine usluga, uz poštivanje zakonskih rokova.

U cilju fokusiranja općinske administracije na korisnike usluga oformljen je Info-pult kao spona između korisnika i davaoca usluga putem kojeg građani mogu izravno utjecati na rad općinske administracije.

Strategijom unapređenja komunikacije između općine i građana kao osnov za jačanje lokalne samouprave koja je 2002. godine usvojena na Općinskom vijeću definisan je i cilj Strategije koji je ujedno i izjava o misiji općinske administracije:

«Profesionalna, korisnički orjentisana, učtiva i prema javnosti uslužna administracija»

U toku su aktivnosti analize aktivnosti predviđenih ovom Strategijom koju provode skupa općinski službenici i predstavnici NVO sektora. Građani su putem lokalnih medija dobili sve potrebne informacije o ovoj izjavi ali smatramo da to mora biti kontinuirana aktivnost te se predviđenom analizom učinjenog planira i prezentovanje svih aktivnosti koje se odnose na usluge, procedure i metode koje se odnose na saradnju sa građanima i opredjeljenost administracije da bude stvarni servis.

Trenutna kvalifikaciona struktura zaposlenih u Općini Travnik je sljedeća

Redni broj	NAZIV SLUŽBE	Ukupno	STRUČNA SPREMA				
			VSS	VŠS	SSS	KV	NSS
1.	Rukovodeći službenici	12	7	3	1	1	-
2.	Služba za opću upravu, socijalnu problematiku	45	3	-	26	10	6
3.	Služba za ekonomsko-financijske poslove	7	-	2	5	-	-
4.	Služba za stambeno-komunalne poslove	5	-	1	3	-	1
5.	Služba za inspekcijski nadzor	4	3	-	1	-	-
6.	Služba za izbjeglice, raseljena lica i obnovu	7	-	1	5	1	-
7.	Služba za urbanizam, građenje, katastra i imovinsko-pravne poslove	19	6	2	9	-	2
8.	Služba za CZ-u	7	-	-	3	2	2
	UKUPNO	106	19	9	53	14	11

²⁹

²⁹ Služba za opću upravu Općine Travnik.

U cilju stvaranja pretpostavki za adekvatno udovoljavanje zahtjevima građana, polovinom 2005. godine Općinsko vijeće Travnik je usvojilo novi Pravilnik o organizaciji Službi za upravu i sistematizaciju radnih mjesta, koji predviđa sljedeću organizaciju lokalne uprave sa brojem izvršilaca i njihovom i kvalifikacionom strukturom.

Redni broj	NAZIV SLUŽBE	Ukupno	STRUČNA SPREMA				
			VSS	VŠS	SSS	KV	NSS
1.	Služba za opću upravu i BIZ	19	4	-	15	-	-
2.	Služba za zajedničke i komunalne poslove	24	2	2	6	11	3
3.	Služba za ekonomsko-financijske poslove	7	2	1	4	-	-
4.	Služba za inspekcijski nadzor	7	6	-	1	-	-
5.	Služba za urbanizam, građenje, katastar i imovinsko-pravne poslove	15	8	2	5	-	-
6.	Služba obnovu, izbjeglice, raseljene osobe i stambene poslove	8	2	2	4	-	-
7.	Služba za CZ	7	1	-	5	1	-
8.	Služba za razvoj, privredu i vanprivredu	7	5	1	1	-	-
9.	Sekretar	1	1				
	UKUPNO	95	31	8	41	12	3

Pravilnikom o organizaciji službi za upravu i sistematizaciju radnih mjesta predviđena je i Služba za razvoj i planiranje u čijoj nadležnosti će biti planiranje razvoja općine i sve druge aktivnosti koje utiču na rast lokalne ekonomije.

Općina Travnik već nekoliko godina vodi aktivnosti na uvođenju automatske obrade podataka s ciljem da se taj proces zaokruži naprednim tehnologijama iz ove oblasti. Većina službenika je obučena za rad sa informativnom tehnologijom.

Usvojenim Pravilnikom definisane su i obaveze svih uposlenih službenika i namještenika u lokalnoj administraciji koji su dužni pridržavati se Zakonom predviđene procedure i rokova, kao i Etičkog kodeksa ponašanja.

Veliki broj projekata koji se odnosi na unapređenje rada lokalne administracije, a koji su podržani od strane međunarodnih organizacija rezultat su pokazane inicijative od strane općine za unapređenjem svog rada.

Stoga ovo može biti pokazatelj nastojanja da zadovoljimo potrebe građana.

Ostvareni progres uticao je na popravljjanje imidža općinske administracije kod sugrađana i nevladinog sektora.

Uključivanje građana u proces donošenja odluka odvija se kroz rad Općinskog vijeća koje broji 31 vijećnika izabranih na neposrednim demokratskim izborima, kao i kroz javne rasprave koje se odvijaju zavisno od problematike koja se rješava na Općinskom vijeću.

Principi javnosti u radu općinske administracije očituju se i kroz implementaciju Zakona o pristupu informacijama.

KULTURA I SPORT

Travnik je povijesno poznat po bogatoj sportskoj i kulturnoj tradiciji.

U općini Travnik je registrovano 29 sportskih klubova, trenutno na osnovu evidencije koju posjeduje Općinski sportski savez Travnika, aktivno je 26 sportskih klubova, koji u prosjeku okupljaju oko 70 članova. Većina klubova nema adekvatne prostorije za održavanje treninga. Zastupljeno je devet grana sporta; rukomet, nogomet, košarka, džudo, karate, stoni-tenis, šah, skijanje i tenis. U svim granama sporta, naročito džudo, karate, stoni tenis i skijanje, Travnik ima reprezentativce BiH u mlađim kategorijama, juniorima i kadetima. Problem je da klubovi u većini slučajeva ne mogu zadržati takmičare u seniorskoj konkurenciji zbog nedostatka novčanih sredstava.

Nosioци kulturnih aktivnosti u općini Travnik su kulturni centri, Zavičajni muzej, Biblioteka, kulturno-umjetnička društva, pozorišta i dr.

Problem koji je u ovoj oblasti još uvijek izražen jeste nedostatak prostora za održavanje većih kulturnih i sportskih manifestacija

Kultura je segment koji društvenom životu općine Travnik daje specifičan pečat. Kulturna djelatnost se bazira na očuvanju i prezentaciji tradicionalnih vrijednosti i njegovanju savremenog izraza u okviru djelatnosti ustanova, društava i udruženja građana, pojedinaca i dr.

Ustanove:

Zavičajni muzej Travnik, osnovan 1950.g.

Stalne izložbene postavke: dvije u Muzeju, dvije u kuli na Starom gradu, stalna postavka u Memorijalnom muzeju Ive Andrića, tekuće izložbe u muzejskim i drugim prostorima u gradu, naučna muzejska biblioteka sa 9000 naslova, izdavačka djelatnost, prezentacija kulturne baštine u samostojećim osvijetljenim vitrinama u gradu, zaštita i obnova graditeljskog naslijeđa, organizacija kulturne manifestacije «Ljeto na Starom gradu», priređivanje kreativnih radionica, književnih večeri i susreta zavičajnih pisaca, prezentacija i plasman umjetnina, narodnih rukotvorina i suvenira, saradnja sa svim subjektima iz oblasti kulture na području općine.

Zaposlenih 5 radnika

Raspolaže svojom zgradom.

Ustanova se sufinansira iz kantonalnog i općinskog budžeta.

Kantonalni arhiv, osnovan 1954.g.

Osnovana djelatnost: prikupljanje, čuvanje, evidencija, zaštita, sređivanje registrirane arhivske građe, stručna i naučna obrada, objavljivanje i izdavanje građe na korištenje.

Raspolaže svojom zgradom.

Financira se iz kantonalnog budžeta.

Gradska biblioteka, osnovana 1947. g.

Posjeduje fond od 45000 knjiga, raspoređen u gradskom i dječjem odjeljenju.

Godišnje broji oko 900 upisanih članova.

Raspolaže svojim prostorom.

Financira se iz općinskog budžeta.

Osnovna muzička škola, osnovana 1956.g.

Organizira gostujuće koncerte klasične muzike i redovne koncerte učenika škole, te aktivno saraduje sa Srednjom glazbenom školom Jakova Gotovca u Novom Travniku. Zaposlenih 10 radnika i angažirana 3 volontera.

Rad sufinancira SB Kanton.

Raspolaže svojom zgradom.

Bosanski kulturni centar Travnik, osnovan 1997.g.

Uposlena 2 radnika, 2 volontera, oko 60 aktivnih članova.

Raspolaže svojom zgradom.

Djeluje kroz tri odvojene organizacije:

- Pozorište, osnovano 1954. g. njeguje umjetničko i književno stvaralaštvo i scensko izvođenje (reproduktivna umjetnost). Uz pozorišne predstave već 7 godina organizira serijal «Djeca hitaju pjevove».

- Muzičko društvo sa Duvačkim orkestrom osnovanim 1881. g. u okviru Dobrovoljnog vatrogasnog društva Travnik, danas broji 60 članova, svake godine upisuje 20 novih članova.

- Plesni studio i škola plesa, osnovan 1998.g. Njeguje klasični, moderni ples i break dance). Radi u 6 odvojenih grupa sa školskom omladinom. Rezultati rada vidljivi su kroz učešće u raznim manifestacijama, lokalnim i državnim, kao i organizaciju cjelovečernih koncerata.

Hrvatski kulturni centar Nova Bila, osnovan 1995.godine, u okviru kojeg djeluju sekcije: Limena glazba Nova Bila, Glazbena škola Nova Bila, Tamburaški orkestar HKC-a «Lašvanske tamburice, Mala škola puhača, Hrvatsko amatersko kazalište i dr.

Hrvatsko amatersko kazalište Jankovići

BZK «Preporod», osnovan 1990.g.

Broji 250 članova, od toga 50 aktivnih.

Izdaje časopis za kulturu «Divan» od 1993.g. Priređuje izložbe, književne večeri, promocije knjiga, tribine, predavanja. Bavi se i izdavačkom djelatnošću. Obilježava vjerske blagdane kulturnim programima.

Koristi iznajmljen općinski prostor.

HKD «Napredak», osnovano 1902.g.

Danas broji 200 članova. Programski ciljevi: Promicanje hrvatske duhovnosti razvijanjem kulturnih vrednota, čuvanje i njegovanje izvornosti hrvatskog jezika, posebno stipendiranjem đaka i studenata, znanstvenika i umjetnika. U okviru društva djeluje Napretkov mješoviti zbor.

Koristi iznajmljeni općinski prostor.

Udruženje likovnih stvaralaca Travnik – ULST, osnovano 1972.g.

Danas broji 35 članova. Organizira godišnje likovne smotre Proljetnog i Jesenjeg salona, samostalne izložbe članova Udruženja, kao i Likovnu koloniju na Starom gradu.

Alter Art, humanitarna organizacija, djeluje od 1998.g.

Ciljevi organizacije su uključivanje mladih u kulturne produkcije, razvoj kreativnosti, socijalne interakcije kroz razne oblike podržavanja mladih u realizaciji njihovih ideja u sigurnoj okolini. Aktivnost se odvija na muzičkom, likovnom, filmskom planu

(snimanje kratkih filmova). Organizacija okuplja oko 360 članova, mahom mladih ljudi.
Ima 7 zaposlenih i veći broj volontera.

Kulturno umjetnička društva «Borac» Travnik (1975.), «Karaula» (1930.), «Guča Gora», «Višnjevo».

Njeguju tradicionalne igre i plesove, vokalne i muzičke oblike. Okupljaju veći broj mladih ljudi koji djeluju u različitim sekcijama.

Travničko muftijstvo

Organizira vjersko-kulturnu manifestaciju «Dani Ajvatovice», te povremene promocije knjiga.

Filatelističko društvo, osnovano 1955.g.

Broji 25 članova. Bavi se kolekcionarstvom (prikupljanjem poštanskih maraka i starih razglednica), izdavačkom djelatnošću, propagandom, obilježavajući prigodnim kovertama značajne obljetnice na nivou općine.

Društvo nema prostor u kome djeluje.

Udruženje prijatelja Travnika

Bavi se muzičkom produkcijom, organiziranjem muzičkih priredbi zabavnog karaktera, tradicionalnim izborom «Najljepšeg balkona, vrta i dvorišta», te tradicionalno na Starom gradu organizira proslavu prvoga dana proljeća, manifestacijom «Kajganijada na Starom gradu».

«Liliput Cabare», djeluje od 2001.g.

Organizira razne vrste šaljivih skečeva, animacije, humanitarne akcije, promociju proizvoda i usluga.

Dva člana, bez prostora, program financiraju isključivo putem sponzorstva.

Galerija «Terra»

Priređuje grupne i samostalne izložbe likovnih umjetnika iz zemlje i svijeta, te promocije knjiga.

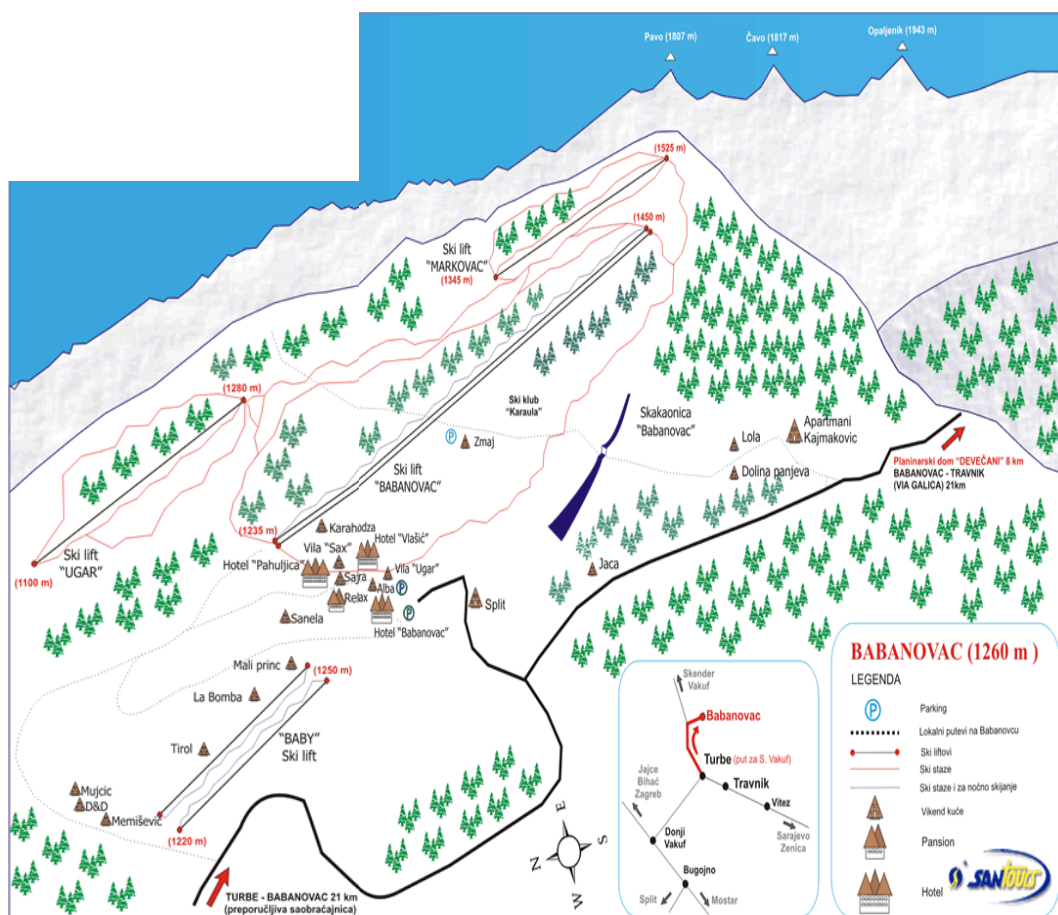
Rad galerije vodi jedan volonter. Djeluje na bazi samofinanciranja.

TURIZAM

Kraj XX vijeka sa sobom je donio brojne promjene u profilu i ponašanju turista. U turizam se sve više uključuju ekološki svjesniji ljudi, željni ne samo «sunca i mora», već afirmišu «novi turizam», onaj koji je po mjeri čovjeka ovog vremena. Trend potražnje izjednačuje se s autentičnim iskustvima, kontaktima sa lokalnom kulturom i domaćinima, uživanjem u izvornoj i oplemenjenoj sredini na selu ili planini, uz rijeku ili livadu, uz aktivnu rekreaciju. Prema tome, snažnije će se razvijati razni oblici alternativnog turizma, eko-turizma na selu, sportsko-rekreacionog turizma, duhovnog turizma i sl. Kao rezultat položaja, izuzetnih i sačuvanih prirodnih ljepota, kulturno-istorijskih vrijednosti, pogodnih klimatskih uslova i drugih okolnosti Općina Travnik može predstavljati posebno zanimljivu i dugoročno gledano, atraktivnu i izazovnu destinaciju. Ona je središte susretanja i ispreplitanja različitih kultura, religija, tradicija i arhitekture, koji joj daju dodatnu vrijednost i omogućuju kreiranje specifičnog turističkog proizvoda.

Kapaciteti

30

³⁰ Izvor podataka: Turistička zajednica SBK.

HOTEL "LIPA"

jednokrevetnih soba 11,
dvokrevetnih 11.

HOTEL "BABANOVAC"

jednokrevetnih soba 11,
trokrevetnih soba 3,
četverokrevetnih soba 6,
petokrevetnih 12,
apartmani 2.

HOTEL "PAHULJICA", kategorija ***

jednokrevetnih soba 2,
trokrevetnih soba 27,
četverokrevetnih 1,
pomoćnih ležajeva 20.

MOTEL "BOSNA", kategorija ***

jednokrevetnih soba 10,
dvokrevetnih soba 1,
trokrevetnih soba 1.

MOTEL "BELAVISTA"

jednokrevetnih soba 2,
dvokrevetnih soba 4,
četverokrevetnih soba 2,
apartmana 2.

PANSION "RELAX", kategorija ***

dvokrevetnih soba 2,
trokrevetnih soba 2,
četverokrevetnih soba 2,
apartmana 2.

VILA "SAX", kategorija ***

dvokrevetnih soba 6,
trokrevetne sobe 6.

MOTEL "CONSSUL", kategorija ***

dvokrevetne sobe 8.

MOTEL "KELY"

apartmani 2,
dvokrevetne sobe 1,
trokrevetne sobe 3,
četverokrevetne sobe 2.

PANSION "ONIKS"

jednokrevetne sobe 1,
dvokrevetne 2,
trokrevetne 1.

VILA "UGAR"

dvokrevetne sobe 25.

PANSION "VLAŠIĆ SKI"

dvokrevetnih soba 7,
trokrevetnih soba 6,
četverokrevetna soba 1,
apartman 1.

HOTEL "VLAŠIĆ", kategorija ***

dvokrevetnih soba 26,
apartmana 3.

MOTEL "BAJRA", kategorija ***

MOTEL "ABA"

SKI KLUB "KARAUULA"- Dom grupni smještaj cca 30 ležaja.

VILLA "MIRAL"- kapacitet 30 ležaja.

PANSION LIBERTAS – kapacitet 25 ležaja.

Privatni smještaj (vikend objekti) Babanovac: oko 1000 ležaja.

³¹

³¹ Izvor podataka: Turistička zajednica SBK-a, 2004.g.

Izletišta

Na sjevernoj strani grada nalazi se poznata izletišta Bašbunar, Bukovica, Galica i Carine koje je od vjkada bilo omiljeno mjesto za odmor i rekreaciju Travničana. Uređene staze i predivan pogled na grad Travnik privlače brojne šetače i rekreativce.

PLAVA VODA

Nekoliko jakih izvora omogućilo je da se podigne brana i stvori akumulaciono jezero za potrebe male hidrocentrale. Zahvaljujući boji jezera, ovaj prirodni predio dobio je naziv "Plava voda". Danas se Plava voda koristi za vodosnabdijevanje grada i prigradskih naselja.

GAJ

Na južnoj strani grada na obroncima planine "Vilenice" nalazi se šetalište "Gaj". To je u stvari uređeni botanički vrt koji su još isusovci prije 50 godina podigli i uredili. Uređene staze sa visokim stablima (koji su na žalost u ovom ratu posječena) su idealne za aktivan odmor šetača.

VLAŠIĆ

Vlašić je ne samo omiljeno izletišta u okolini Travnika, on je u neku ruku njegov simbol i orijentir. To je visoka planinska barijera koja poput ogromne tvrđave dominira širokim prostorom unaokolo. Od Travnika je udaljena dvadesetak kilometara. Najviši

vrh "Paljenik" visok je 1943 m. Ljudi žive na Vlašiću od pamtivjeka, zbog šuma, sočnih pašnjaka i izuzetnih prirodnih ljepota.

U srednjovjekovnoj župi Lašvi sastojalo se više puteva koji su slijedili stare rimske ceste. Glavni pravac prema sjeverozapadu vodio je preko Vlašića, preko Gostilja i Vitovlja i dalje do Banjaluke. U Vitovlju je tada bilo svratište-konačište. Na sočnim pašnjacima Vlašića svoja stada napasali su još Iliri, a poslije njih I doseljeni Sloveni. Svoje ime, međutim, ova planinska ljepotica duguje Vlasima, potomcima romaniziranog stanovništva koje se ovamo rano povuklo pred Slovenima. Stočarski proizvod vuna, koža, sir i loj sigurno su, osim za domaće potrebe, bili predmet trgovine koja se u srednjem vijeku obavljala između Bosne i Dubrovnika. Vlašić je bio veoma privlačan i za bosanske kraljeve i druge velmože. Da su ga posjećivali, potvrđuju nazivi pojedinih predjela: Kraljica, Kraljevo Guvno, Kraljičina voda i dr. Godine 1875. jedna je sudska komisija ustanovila da su na Vlašić svoja stada oduvijek dovodili ljudi čak iz Arnautske odnosno od Carigrada do bihaćkih vrata. Najčuvaniji proizvod travničkih ovčara i tada je bio, a i danas je vlašićki-travnički sir, poznat širom Evrope i svijeta. Vlašić je oduvijek svojom ljepotom privlačio zaljubljenike prirode. Godine 1932. otvorena je prva planinarska kuća na Vlašiću, na Devećanima na 1760 m, a sa planinarima na Vlašić dolaze i prvi skijaši. 1946. godine na Galici (1450m) je izgrađen novi planinarski dom. Nakon izgradnje domova na Devećanima i Galici, Vlašić je postao vrlo privlačno planinarsko stjecište sa većim brojem propisno markiranih planinarskih maršuta. Blizina Vlašića i Babanovca sa skiliftovima (20 km), mogućnost stacioniranog boravka kako u ljetnim tako i u zimskim danima, čini Vlašić turistički vrlo privlačnim. Izuzimajući ekstremne slučajeve, na platou Vlašića i samom Babanovcu snježni pokrivač se zadržava neprekidno pet mjeseci (od sredine novembra do sredine aprila mjeseca). Vrijedi istaći još jednu klimatsku prednost Vlašića – mali broj olujnih dana i zaklonjenost skijaških staza od jačih vjetrova.

Kulturna baština i važniji spomenici

Prepoznatljiva karakteristika travničke općine, a posebno grada Travnika je brojnost i raznovrsnost sačuvanog kulturnog naslijeđa, počevši od najstarijih lokaliteta iz prethistorijskog i antičkog perioda, do brojnih primjera graditeljskog naslijeđa iz srednjeg vijeka, osmanskog i austrougarskog perioda.

-Prethistorijska i antička naselja- evidentirano 35 lokaliteta, među značajnije spadaju Alihođe, Karahođe, Turbe.

-Srednjovjekovni spomenici - evidentirana su 52 lokaliteta, među značajnije spadaju utvrđeni gradovi Travnik, Toričan, Vrbenac, Škaf, Oštrc, Gradac, kao i mnogobrojne nekropole stećaka.

- Graditeljstvo iz osmanskog perioda- sačuvano 72 objekta: putevi, primjerci tradicionalne stambene arhitekture, bogomolje (džamije, crkve), sepulkralni objekti (turbeta, groblja sve četiri konfesije), medrese, bezistani, mostovi, sahat-kule.

- Objekti iz austrougarskog perioda: pored cjelovitih urbanih aglomeracija, sačuvano 27 pojedinačnih objekata od značaja, među koje spadaju poslovne i stambene zgrade, škole, tvornice, bolnica, kasarna i dr.

Pregled objekata koji po svojim arhitektonskim, estetskim i historijskim karakteristikama spadaju u značajne primjerke kulturne baštine BiH:

- Kulturni pejzaž, vizura Travnika posmatrana sa istočnog ulaza u grad.
- Jeni džamija sa turbetom bos. vezira Abdulah-paše Defterdarije i grobljem (16.–18. st.)
- Kameni most na Lašvi (16. st.)
- Sahat –kula na Musali (17. st.)
- Kaldrmisani put sa kamenom ogradom na Lončarici (17. st.)
- Elči-Ibrahim pašina medresa (18.-19- st.)
- Kompleks Dervente i Plave vode : turbe i groblje (16. –19. st.), Lutvina-Rudolfova kafana (18.-19. st.), zgrada hidrocentrale i brana jezera Plava voda (19. st.)
- Tradicionalan stambena arhitektura (Osoje, Musala) (19. st.)
- Konatorska džamija (18. st.)
- Hafizadića kuća (19. st.)
- Zavičajni muzej Travnik, Vatrogasni dom (treća decenija 20. st.)
- Fufićeva zadužbina (Muzička škola) (početak 20. st.)
- Katolička crkva (19. st.)
- Vezirska turbeta kod Hotela (18.-19. st.)
- Hadži Ali- begova džamija, sahat kula, groblje, česma, sunčani sat na zidu džamije (18.-19. st.)
- Zgrada suda (početak 20.st.)
- Oficirski dom (početak 20. st.)
- Mjesto Vezirskog konaka (17. –19. st.)
- Zgrada tvornice duhana (19. st.)Tvornica šibica Dolac (poč. 20. st.)
- Zgrada hotela Vlašić, (19. st.)
- Jevrejsko groblje na Bojni (18.-20. st.)
- Katoličko groblje (19. st.)
- Crkva i katoličko groblje Gornji Dolac (19. st.)
- Samostan Guča Gora i groblje (19. st.)

Srednjovjekovna tvrđava

Postoji legenda da je travnički grad (tvrđavu) podigao Tvrtko II bosanski kralj, ali se nigdje do sada nije pronašla potvrda za to. U istoriji se spominje tek po dolasku turaka, te je vjerovatno podignut početkom 15.vijeka.

Pravoslavna crkva

Potječe iz druge polovine 18.vijeka. U njoj su sačuvane vrijedne ikone i slike iz 17. i 18. vijeka rađene na dasci od domaćih majstora. Slika “Deisis” iz 17. vijeka rađena je temperom na mekom drvetu. Takođe je sačuvan srpski “Psaltir” sa časlavcem iz 1683.g. i grčko “evanđelje” iz 1681.godine.

Medresa

Prvobitnu medresu sagradio je vezir Elči Ibrahim –paša 1706. godine u mahali Osoje. Međutim, pri gradnji pruge Lašva-Jajce 1892. godine našla se zgrada na trasi pruge pa je pomaknuta i izgrađena nova u pseudomaurskom stilu. U ovoj medresi osnovana je i prva travnička biblioteka.

Kafana "Derventa" na Plavoj vodi

Poznata je iz Andrićeve "Travničke hronike" kao Lutvina kahva. Kafana je poznata i pod nazivom "Rudolfova", jer se u njoj na proputovanju za Sarajevo zadržao nesuđeni nasljednik austrougarskog prijestolja carević Rudolf Habzburgovac juna 1887.godine, da bi potom vlastitim prilikom dao da se stari objekat obnovi.

Rodna kuća nobelovca Ive Andrića

Ivo Andrić (1892-1875) rođen je u maloj starobosanskoj kući u ulici Zenjak u domu školskog podvornika.

Velik je njegov književni opus od "Ex ponta" i "Nemira" do "Na Drini ćuprija" i "Travnička hronika". 10.12.1961. godine Ivo Andrić prima najviše priznanje – Nobelovu nagradu za književnost. Umro je 10.03.1975.g. Stranice njegovog grandioznog djela, međutim, ostale su zauvijek otvorene, da pričaju priču o toj i takvoj Bosni, o tom, na drugim dijelovima svijeta nedoživljenom preplitanju dviju tako oprečnih civilizacija, o sudaru Istoka i Zapada. A u centru tog preplitanja rodni mu grad Travnik.

Kuća u kojoj je 9.10.1892.g. rođen nobelovac Ivo Andrić otvorena je je 30.8.1974. godine kao Spomen-muzej. Od 13.3.1975. godine kao Memorijalni muzej Rodna kuća Ive Andrića. Kuća je rekonstruisani objekat i predstavlja depadans Zavičajnog muzeja Travnik.

Danas je jedini Memorijalni muzej na svijetu posvećen Ivi Andriću, jedinom dobitniku Nobelove nagrade za književnost na području bivše Jugoslavije.

Stalna izložbena postavka je na spratu kuće i sastoji se od:

- radne sobe (sa izloženim tradicionalnim namještajem bosanskih urbanih porodica)
- biblioteke (sa oko 600 domaćih i inostranih izdanja djela Ive Andrića, uključujući i prva izdanja i periodiku s početka literarne karijere Ive Andrića).
- sobe "Travnička hronika" (sa različitim izdanjima romana, faximilima dokumenata o romanu, fotografijama..), hodnika (sa izloženim originalnim autorskim fotografijama sa ceremonije dodjele Nobelove nagrade za književnost Ivi Andriću 1961.),
- hemeroteke,
- fototeke,
- fonoteke,
- umjetničke zbirke.

Stalna izložbena postavka otvorena je za posjete svakim danom od 11-18 sati.

Gimnazija

Gimnaziju u Travniku osnovala je Vrhbosanska nadbiskupija 1882. godine. Svojim naučnim radom u Gimnaziji se istakao prof.dr. Erih Brandis, koji je otkrio mnoge endemične vrste flore i faune na Vlašiću i drugim područjima BiH. Poznat je njegov herbarij koji se i danas naučno vrednuje.

Nekropole

Nekropole-groblja s kamenim nadgrobnim spomenicima, ali i kamenim sarkofazima u zemlji (Guča Gora, Čukle, Brajkovići, Bila i drugi). Čuveni je nadgrobn spomenik Mihovila Grahovčića u Brajkovićima koji ima natpis rijetko sačuvan, u kojem kaže o sebi da je "prave vire rimske".

SWOT ANALIZA

Općina Travnik je centar SBK-a i kao takva se može razvijati kao administrativni i kulturni centar Kantona.

Ima izuzetna prirodna bogatstva te bi se s te strane trebala razvijati kao turistički centar, centar tekstilne, kožne, drvo-prerađivačke industrije kao i poljoprivredni centar sa posebnim aspektom na stočarstvo i proizvodnju zdrave hrane.

S N A G E		
1.	DEMOGRAFSKI SEGMENT	<ul style="list-style-type: none"> - Visokoobrazovani mladi ljudi koji ostaju u općini. - Visok stepen zaposlenosti ženske populacije
2.	EKONOMSKI SEGMENT	<ul style="list-style-type: none"> - Postojanje tradicije u tekstilnoj industriji, industriji obuće, metaloprerađivačkoj i poljoprivrednoj proizvodnji - Udruženje privrednika - Prirodne ljepote pogodne za razvoj planinskog turizma, konfiguracija i kvalitet zemljišta, te klimatski uvjeti za određene vrste poljoprivredne proizvodnje (pčelarstvo, voćarstvo, peradarstvo, proizvodnja i prerada mlijeka i mesa, ljekovito bilje i šumski plodovi), - Obilje izvorišta pitke vode i brzih planinskih rijeka, - Šume bogate industrijski kvalitetnim drvetom - Postojanje propisa koji stimuliraju razvoj gospodarstva, - Donešena Strategija razvoja poljoprivrede SBK/KSB - U toku izrada Strategije razvoja turizma SBK/KSB
3.	ADMINISTRATIVNI SEGMENT	<ul style="list-style-type: none"> - Sjedište zakonodavne i izvršne vlasti SBK-a - Sjedište niza službi kantonalne uprave.
4.	ZDRAVSTVENI PROSVJETNO-KULTURNI SEGMENT	<ul style="list-style-type: none"> - Zdravstveni i prosvjetni centar - Razvijeno srednje obrazovanje sa širokom lepezom zvanja i zanimanja, - Bogatstvo kulturno-historijskog naslijeđa iz različitih vremenskih perioda - Niz ustanova iz oblasti kulture sa dugom tradicijom - Lokalni elektronski mediji, - Trend otvaranja odjela visokoškolskih ustanova, - Dobra zastupljenost svih vidova zdravstvene i socijalne zaštite, - Postojanje aktivnog nevladinog sektora.
5.	TEHNOLOŠKI SEGMENT	<ul style="list-style-type: none"> - Uočljiv progres transfera vrhunске tehnologije u oblasti proizvodnje, - Intenzivno jačanje informatičkog okruženja u svim oblastima, - Uvođenje informatike kao nastavnog predmeta već od prvih razreda.
6.	SEGMENT TURIZMA, SPORTA I REKREACIJE	<ul style="list-style-type: none"> - Vlačić kao oaza zimskog, rekreativnog, sportskog, zdravstvenog i lovnog turizma,

		<ul style="list-style-type: none"> - Niz sportskih klubova i udruženja koji okupljaju značajan broj mladih, - Travnik kao historijsko gradsko područje
--	--	--

S L A B O S T I		
1.	DEMOGRAFSKI SEGMENT	<ul style="list-style-type: none"> - Prisutna migracija stanovništva (selograd, i odlazak u druge zemlje. - Nezadovoljavajući stepen povratka.
2.	EKONOMSKI SEGMENT	<ul style="list-style-type: none"> - Određen broj neaktiviranih preduzeća kao posljedica svih procesa tranzicije, - Nizak nivo finalizacije proizvoda, - Nedostatak razvojnih kreditnih sredstava, - Nedovoljan kapacitet magistralnog puta M5, - Prisustvo neformalnog sektora (siva ekonomija), - Nizak nivo fiskalnog potencijala.
3.	ADMINISTRATIVNI SEGMENT	<ul style="list-style-type: none"> - Komplicirane administrativne procedure
4.	ZDRAVSTVENO PROSVJETNO-KULTURNI SEGMENT	<ul style="list-style-type: none"> - Visoka stopa nezaposlenosti stanovništva, - Slaba kupovna moć, siromaštvo, - Nizak stepen obrazovanja većine nezaposlenog stanovništva, - Slaba pokrivenost zdravstvenom zaštitom perifernih dijelova općine, - Propadanje započetog privrednog, kulturno-sportskog centra "Pirota".
5.	TEHNOLOŠKI SEGMENT	<ul style="list-style-type: none"> - Sporo provođenje razvojnih programa, - Nerješena toplifikacija urbanih cjelina.
6.	SEGMENT TURIZMA, SPORTA I REKREACIJE	<ul style="list-style-type: none"> - Neuređena oblast ekološke zaštite, - Nesklad u razvoju potreba i nivoa komunalnih usluga.

MOGUĆNOSTI

- Definiiranje industrijskih, turističkih, poljoprivrednih i dr. zona,
- Povoljna kreditna sredstva za jačanje privrednog sektora,
- Donošenje kantonalnog Zakona o prostornom uređenju,
- Izgradnja "Brze ceste" koja bi omogućila bolju povezanost regije sa ostalim gospodarskim centrima.
- Jačanje nevladinog sektora kroz decentralizaciju ovlasti,
- Izgradnja gasovoda,
- Izgradnja mini hidro-centrala,
- Iniciranje donošenja propisa iz oblasti zaštite domaće proizvodnje,
- Proizvodnja zdrave hrane kao tržišni trend i promoviranje domaće proizvodnje sa izvoznom orijentacijom,
- Geografski položaj,
- Porast interesa za turizam,
- Jačanje sektora komunalnih usluga,
- Organizirano upravljanje otpadom.

PRIJETNJE

- Društveno uređenje u tranziciji,
- Zaostala minirana područja,
- Nekontrolisano korištenje prirodnih resursa,
- Bespravna gradnja,
- Proces globalizacije.

Sumirajući rezultate provedene analize koja je urađena na osnovu podataka dobivenih od strane Službe za ekonomsko-finansijske poslove, Službe za obnovu i povratak, Službe za urbanizam, građenje, katastar i imovinsko pravne poslove, Kantonalne Službe za statistiku, Službe za zapošljavanje i drugih institucija, može se zaključiti sljedeće:

Općina Travnik ima sve pretpostavke za uspjeh. Izgradnjom prometnice "Brze ceste" ostvarila bi se bolja povezanost u regiji pa i šire, čime bi se stvorili preduvjeti za brži i značajniji gospodarski razvoj, što bi dovelo do ekonomskog jačanja općine, odnosno samim tim stvorili bi se uslovi za unapređenje poduzetničke i svih ostalih infrastruktura. To bi se pozitivno odrazilo na povećanje mogućnosti za zapošljavanje u svim segmentima privrede, na razvijanje planinskog turizma, jačanje poljoprivredne proizvodnje, sa osvrtom na proizvodnju zdrave hrane.

VIZIJA
RAZVOJA OPĆINE TRAVNIK

**Travnik je 2010. godine
administrativno-upravno, privredno,
zdravstveno, prosvjetno, turističko, kulturno i
sportsko središte i lider u otvaranju novih
radnih mjesta.**

**STRATEŠKI PRAVCI RAZVOJA
OPĆINE TRAVNIK**

Na osnovu analize trenutne situacije i utvrđenih razvojnih potencijala, ova Strategija je napravljena tako da pruži osnovu za socio-ekonomski razvoj u narednih 5 godina. Vizija razvoja se zasniva na očuvanju i unapređenju Travnika kao administrativnog, zdravstvenog, prosvjetnog, kulturno-sportskog, ekonomskog i centra razvoja turizma.

Prvi korak u realizaciji definirane vizije, za period od pet godina, je određivanje stateških ciljeva koji će se realizirati u navedenom periodu.

Da bi se ostvarila definirana vizija, utvrđeni su slijedeći strateški ciljevi:

Travnik je 2010.godine:

Administrativni, zdravstveni, prosvjetni i kulturno-sportski centar

Mjere:

Uvođenje ISO standarda u organe uprave
Unapređenje obrazovanja (izgradnja srednjoškolskog i univerzitetskog centra)
Dovršenje objekta Privredno kulturnog sportskog centra "Pirota"

Ekonomski centar

Mjere:

Donošenje Prostornog plana
Izrada i usvajanje planova
Razvoj industrije
Razvoj poljoprivrede
Razvoj trgovine, turizma i ugostiteljstva

Oaza turizma

Mjere:

- Zoning plan Vlačić
- Edukacija kadrova
- Zaštita kulturne baštine
- Promoviranje

Zajednička područja usklađena sa pravcima djelovanja strateških prioriteta

Mjere:

- Graditi imidž perspektivnog ambijenta
- Usmjeravati budžetska sredstva u skladu sa razvojnim ciljevima strategije

TRAVNIK ADMINISTRATIVNI CENTAR

Travnik ima dugu povijesnu tradiciju administrativnog centra, te na tragu tih iskustava i potreba građana za modernim i efikasnim servisom javne uprave, vođeni praksom efikasne lokalne administracije, cilj je osigurati primjer najviših standarda iz ove oblasti

U cilju ostvarenja ovog strateškog cilja neophodno je stvoriti uslove za profesionalnu korisnički orjentisanu, učtivu i prema javnosti uslužnu administraciju. Lokalna uprava treba da bude u službi građana obavezana na javnost rada i poštivanje zakonske regulative.

Put za realiziranje ovog strateškog cilja bio bi:

Decentralizacija državne uprave
Reforma lokalne uprave
Partnerstvo u najširem smislu
Jačanje nevladinog sektora kroz prijenos ovlasti

Lokalna uprava zajedno sa svojim partnerima treba da bude nositelj i pokretač aktivnosti u implementaciji razvojne strategije.

Slijedeći iskustva decentralizacije javne uprave u razvijenim društvima, gdje je većina ovlasti za život i razvoj locirana u jedinicama lokalne uprave, težiti decentralizaciji javne uprave ka jačanju ovlasti lokalne uprave.

Povećanje efikasnosti rada lokalne uprave realizovat će se kroz:

- Osiguranje prostornih kapaciteta i infrastrukture za rad javne uprave.
- Uvođenje ISO standarda u općinske organe uprave uz
 - implementaciju usvojenog Pravilnika o sistematizaciji radnih mjesta
 - donošenje nedostajeće i usaglašavanje postojeće legislative iz nadležnosti Općine
 - umreževanje svih općinskih službi putem informativne tehnologije da bi se ubrzalo pružanje usluga i obezbjedilo praćenje dokumenata i upravljanje postupcima
 - poboljšanje i pružanje svih informacija građanima putem informativnog pulta
 - edukacija svih zaposlenih iz oblasti zakonodavstva i rukovanja računarskom opremom.
- Uspostavu i održavanje partnerskih odnosa sa građanima što je osnovni uslov za demokratizaciju odnosa, pri čemu je neophodno:
 - Dovršiti konstituisanje svih mjesnih zajednica uz obezbjeđenje uslova za rad istih kako bi funkcionisala mjesna samouprava,

- Izgradnja i jačanje partnerskih odnosa između lokalne uprave, mjesne samouprave, građana, privrednog i javnog sektora, vjerskih zajednica i nevladinog sektora
- Promoviranje načela rada javne uprave.

Općina će u okviru svoje nadležnosti izgraditi kapacite za podršku u realizaciji aktivnosti strateških ciljeva ovog razvojnog programa.

TRAVNIK ZDRAVSTVENI CENTAR

Polazeći od činjenice da je zdravlje čovjeka najveća zadaća, cilj zajednice je da svojim aktivnostima očuva zdravlje svakog pojedinca jer će samo tako obezbjediti zdravo društvo.

Pravci djelovanja u svrhu ostvarenja zdravog društva su:

- **Promoviranje kulture zdravog življenja**
- **Izgradnja kapaciteta institucionalne zdravstvene zaštite**
- **Zbrinjavanje i briga o dijelu stanovništva koje je u stanju socijalnih potreba**

Ovaj kompletan razvoj mora biti u funkciji eliminacije svih rizika na zdravlje čovjeka-zajednice. Razvoj mora biti podređen načelu zdrave sredine.

Mjere i aktivnosti usmjerene ka promoviranju zdravog življenja:

- Educiranje u najširem obliku od najmlađeg ka najstarijem, koje može znatno doprinjeti unapređenju kulture življenja
- Razvoj visokodiferenciranih zdravstvenih disciplina koje trebaju da pomognu očuvanju zdravlja čovjeka i zajednice
- Razvijanje zdravog okoliša
- Poticati NVO koji bi trebali postati nosioci ovih aktivnosti
- Stvaranje kapaciteta i okruženja sa antistresnim tretmanom
- Pooštavanje institucionalnih standarda na koje Općina ima uticaj prilikom kontrole i usmjeravanja razvoja
- Kontinuiran pristup educiranju, utjecajima u svim oblastima života, na podizanju svijesti o neophodnosti očuvanja zdrave sredine
- Davanje značaja zdravoj i pravilnoj prehrani
- Davanje značaja bavljenju športom i rekreacijom
- Davanje značaja očuvanju zdravog okoliša, vode, zraka i zemlje
- Ukazivanje na opasnosti kojim su izloženi ovisnici opojnih sredstava
- Ukazivanje na štetnost pušenja
- Ukazivanje na štetnost konzumiranja alkohola
- Ukazivanje na aspekte i posljedice poslijeratnog sindroma
- Ukazivanje na značaj u prevenciji i ranom otkrivanju nekih vrsta oboljenja
- Učestvovanje u Projektu osnivanju centara obiteljske medicine

Izgradnja kapaciteta

Skroman uticaj lokalne zajednice u ovoj oblasti ograničava mogućnost djelovanja na sveobuhvatan pristup u izgradnji kapaciteta zdravstvene zaštite od interesa za lokalnu zajednicu.

Pravac izgradnje kapaciteta institucionalne zdravstvene zaštite orijentiran na obitelj, kao medicinskog klijenta, nudi višu razinu medicinskog tretmana, nego što to nude postojeći, zasnovani na mreži primarnih centara zdravstvene zaštite. Projekat obiteljske medicine bi se trebao integrirati u postojeći sistem primarne zaštite i locirati centre primarne zdravstvene zaštite širom regije. Primarni cilj ovog projekta je da se

poboljša kvalitet življenja poboljšavajući nivo medicinskih usluga usmjerenih ka obitelji.

Projekat porodične medicine bi se trebao tretirati kao aktivnost postojećeg sistema primarne zdravstvene zaštite, tako da bi se locirao unutar sistema primarne zdravstvene zaštite kao normalna aktivnost koja proširuje medicinske usluge ovih centara.

Zbrinjavanje i briga o dijelu stanovništva koje je u stanju socijalnih potreba

Zrelost bilo koje društvene zajednice se mjeri razumijevanjem potreba i očekivanja marginalnih društvenih grupa, kao što su invalidne osobe, slijepo osobe, ovisnici, itd. Briga o ovim socijalnim grupama i naponi ka njihovoj potpunoj integraciji, je postala jedan od glavnih prioriteta razvijenog društva.

TRAVNIK OBRAZOVNI CENTAR

Općina Travnik segmentu obrazovanja daje posebnu pozornost znajući da je razvoj tog segmenta društva investicija koja se višestruko isplati u stoljeću koje se naziva stoljeće znanja i visoke tehnologije. Planirati razvoj u prostoru i vremenu samo od sebe traži i planirati razvoj obrazovanja jer se u suvremenom svijetu smatra da je jedan od glavnih činitelja razvoja, kao i komparativna prednost određenog prostora, stručan i obrazovan kadar koji treba biti educiran i spreman da odgovori sve većim zahtjevima tržišne ekonomije.

Mjere i aktivnosti da bi Travnik postao obrazovni centar su:

- **Kreiranje potrebnog obrazovnog modela**
- **Izgradnju potrebnog obrazovnog profila u skladu sa potrebama razvoja**
- **Osposobljavanje radno sposobnog, a neaktivnog dijela stanovništva Općine Travnik**
- **U suradnji sa nevladinim sektorom vršenje stalne edukacije u skladu sa nastalim potrebama.**

Polazne osnove u kojima se predškolski odgoj i obrazovanje nalaze u nadležnosti Općine otvaraju potrebu za širim uticajem lokalne zajednice u svim oblastima obrazovnog sistema, kao reformski prioritet.

Ostvarenje ovog strateškog cilja uslijedit će kroz:

- Uvažavajući visok prioritet kreiranja potrebnog obrazovnog modela kao bitne pretpostavke za realizaciju ovog strateškog cilja, te podjeljene nadležnosti različitih nivoa državne strukture u ovoj oblasti, Općina će stalnim aktivnostima kod mjerodavnih tijela uticati da se kod planiranja obrazovne politike uvažavaju i planovi razvoja Općine, posebice kada je u pitanju srednje strukovno obrazovanje i uvođenje novih studijskih programa kada je Visoko školstvo u pitanju.
- Podupiranje primarnih i specijaliziranih odgojno-obrazovnih programa u okviru predškolskog odgoja i obrazovanja.
- Poticanje razvoja osnovnog školstva kroz pomaganje opremanja škola, kao i u suradnji sa nadležnim institucijama, izgradnja pratećih objekata kao što su školska igrališta, školski bazeni itd.
- Iznalaženje sredstva za stimuliranje studija za obrazovne discipline u skladu sa ovom razvojnom strategijom.
- Učešće u realiziranju započetih projekata izgradnje i opremanja srednjoškolskih kapaciteta u općini.
- Pomaganje nevladinih i drugih udruga, odnosno organizacija koje aktivno rade na organiziranju raznih tečajeva i drugih oblika neformalne edukacije i obrazovanja.
- Poticanje razvoja privatnih škola i obrazovno odgojnih institucija, kroz suradnju i pomoć zainteresiranih koji žele uložiti u ovaj segment obrazovanja.
- Obnova knjižnog fonda svih biblioteka smatrajući ovu instituciju važnu za obrazovanje.

- Izgradnjom kapaciteta koji nadilaze vlastite potrebe, općina ima ambicije da obezbjedi uslove za zadovoljavanje potreba šireg regiona u oblasti obrazovanja.

Sve ove korake Općina Travnik će činiti s namjerom da Travnik postane obrazovno i univerzitetsko središte Kantona prepoznatljivo u Bosni i Hercegovini ali i šire.

TRAVNIK KULTURNO - ŠPORTSKI CENTAR

U Travniku i travničkoj općini se sačuvalo bogato materijalno i duhovno kulturno naslijeđe, a djelovanjem brojnih kulturnih subjekata ostvaruje se raznovrsna tekuća kulturna produkcija koja daje respektabilan pečat recentnim kulturnim zbivanjima u regiji.

Kulturno naslijeđe Travnika predstavlja nukleus razvoja turizma, privredne grane koja čini značajnu perspektivu u razvoju općine u narednom periodu. Zbog toga se i pored brige za očuvanje kulturnih dobara kao dokumenata prošlosti s velikom pažnjom mora pristupiti njihovoj revitalizaciji i prilagođavanju zahtjevima savremenog trenutka kako bi se na pravilan način, uz zaštitu autentičnih vrijednosti, kulturno naslijeđe svojim sadržajem uključilo u proces preoblikovanja Travnika u grad jedinstvenog doživljaja i prepoznatljive turističke ponude na regiji.

Uz prevladavanje objektivnih poteškoća koje prate rad kulturnih ustanova, sa nešto više ulaganja u oblast kulture i sistemskog pristupa u rješavanju zajedničkih problema a realiziranjem slijedećih aktivnosti, Travnik bi trebao izrasti u respektabilan kulturni centar na nivou regije.

- **Izgradnja i podrška razvoju i oblikovanju kapaciteta usmjerenih ka zadovoljenju kulturnih potreba**
- **Kulturna produkcija**
- **Promocija**

Kultura je segment koji društvenom životu općine Travnik daje specifičan pečat. Kulturna djelatnost se bazira na očuvanju i prezentaciji tradicionalnih vrijednosti i njegovanju savremenog izraza u okviru djelatnosti ustanova, društava i udruženja građana, pojedinaca i dr.

Savremena kulturna produkcija mnogobrojnih subjekata koji djeluju u oblasti kulture obuhvata različite vidove izražavanja u domenu tradicionalnog kao i modernog stvaralaštva. Nosioци kulturne djelatnosti su ustanove, društva i udruženja građana, slobodni umjetnici i samostalni kulturni djelatnici.

U tom smislu prepoznati su i glavni ciljevi koji trebaju potaknuti razvoj ove oblasti:

- Provođenje stroge primjene zakonskih normi i općinskih odluka koje se odnose na zaštitu graditeljske baštine i kulturnog pejzaža kako bi se spriječilo narušavanje autentičnih vrijednosti, posebno u KIZ –u (Kulturno-istorijska zona).
- Razvijati kulturne manifestacije koje će objedinjavati i prezentirati kulturnu i umjetničku produkciju na nivou grada i šire,
- Jačanje kadrovskog potencijala u službi zaštite, obnove i prezentacije kulturnih dobara
- Stvaranje ambijenta za realizaciju multimedijalnih kulturnih programa i osmišljene turističke ponude, te stvaranje novih kulturnih i turističkih atrakcija na regiji
- Nastavak razvijanja projekata njegovanja, prezentacije i tradicije izrade narodnih rukotvorina i suvenira, u cilju revitalizacije i afirmacije zaboravljenih zanata i vještina i uključivanja u turističku ponudu.

- Afirmisanjem prostora općine kao mjesta pogodnog za kulturna dešavanja
- Iznalaženje prostora i njihovo prilagođavanje kulturnim institucijama
- Stvaranje kapaciteta za kvalitetniji rad na očuvanju i proširivanju bibliotekarskog servisa

Travnička kultura je kroz dosadašnje djelovanje potvrdila svoje vrijednosti. U kulturnim ustanovama Travnika početne korake u karijeri ostvarili su mnogi renomirani bosanskohercegovački glumci, slikari, muzičari, književnici, a Travničanin Ivo Andrić, dobitnik Nobelove nagrade, preko romana «Travnička hronika» uvrstio je ovaj grad na književnu mapu svijeta.

Realizacijom navedenih ciljeva u narednom periodu oblast kulture bi u travničkoj općini doživjela puni procvat i afirmaciju vrijednosti koje do sada nisu u potpunosti došle do izražaja.

Šport promatramo ne samo oblikom natjecanja nego sastavnim djelom kulture života, opće naobrazbe i odgoja, te značajnim činiteljem u očuvanju i unapređenju zdravlja u svim razdobljima čovjekova života.

Kroz promoviranje športskih potencijala, kao i održavanje športskih natjecanja, može se ostvariti pozitivan efekat na ukupnu sliku općine.

Stoga smatramo da ulaganje u športsku infrastrukturu odnosno dovršetak započelih i stavljanje u funkciju postojećih kapaciteta, potiče razvoj ne samo socijalne nego i gospodarske dimenzije športa. U razvoju športske infrastrukture ne smiju se zanemariti ni izgradnja novih infrastrukturnih kapaciteta, a posebice onih čijom bi se izgradnjom razvijala zdravstveni kapaciteti i turistička ponuda općine.

U realizaciji mjera i aktivnosti u ostvarenju ovog strateškog cilja, poći od:

- **Podizanje nivoa svijesti o važnosti športa**
- **Izgradnje kapaciteta namjenjenih sportskim i rekreativnim aktivnostima**
- **Promoviranja športa u funkciji poboljšanja zdravlja zajednice**

Mjere i aktivnosti koje će svojim djelovanjem utjecati na sveukupan razvoj športskih aktivnosti i njihovo uvezivanje sa drugim oblastima života, bile bi sljedeće:

- u suradnji sa klubovima, savezima i drugim zainteresiranim vladinim i nevladinim organizacijama raditi na organizaciji športskih i rekreacijskih aktivnosti i promociji važnosti športa i njegove uloge u čovjekovom životu i društvu uopće, s posebnim akcentom na bavljenje športom kao prevencijom protiv ovisnosti.
- nastavak izgradnje KSC «Pirota»
- koordiniran i planski razvoj kapaciteta SRC «Babanovac»
- izgradnja športske-rekreativne infrastrukture koja će doprinijeti bogatijoj turističkoj ponudi.

Realno očekujemo da se realizacijom ciljeva u oblasti sporta podupire razvoj ostalih prioriteta razvoja na općini Travnik.

EKONOMSKI CENTAR

Promišljajući o Općini Travnik kao o sredini prilagođenoj potrebama njenih stanovnika, neizbježno se nameće činjenica o neophodnosti postojanja poljoprivrednih, industrijskih, proizvodnih, prerađivačkih kapaciteta kao i trgovinsko-uslužnih i drugih djelatnosti iz oblasti tercijarnog sektora koje bi zadovoljile rastuće potrebe stanovnika općine. U okviru bilo kakvih predviđanja, potrebno je poći sa pozicije sadašnjeg trenutka i stanja u kojem se nalazi Općina Travnik i sagledati resurse koje koristi i one koje mogu biti potencijalni generator razvoja.

Da bi održali postojeće stanje koje uz pravilno usmjeravanje i gazdovanje pruža realne mogućnosti za dalji razvoj općine, bitno je u okviru vlastitih mogućnosti obezbjediti podršku postojećim kapacitetima koji su nosioci zapošljavanja i razvoja, moramo donijeti prostorni plan koji će voditi računa o ekološkim principima i zahtjevima pojedinih oblasti privređivanja i kao takve planove provoditi. Takođe je neophodno obezbjediti podsticaje koje su u ovlasti općinske uprave, a od strane institucija sistema lobirati za dobijanje podsticajnih mjera koje nisu u ovlasti općinske uprave.

Na prostoru Općine Travnik nalazimo dovoljno resursa za razvoj poljoprivrede, posebno stočarstva, značajni prostori pod šumama, nalazišta uglja u dolini rijeke Bile, obilje izvora pitke vode, planinski vodotokovi pogodni za dobijanje energije i veoma značajni kapaciteti za razvoj zimsko-sportskog, planinskog turizma na planini Vlašić, a posebno treba istaći užu gradsku jezgru koja predstavlja spomenik graditeljske baštine i doima se kao muzej na otvorenom.

Ako želimo računati na razvitak prerađivačkih djelatnosti koje ne bi ugrozile još uvijek relativno dobru ekološku sliku općine, sasvim je jasno da nam za njih treba dovoljno ekološki čiste energije. Izgradnjom plinovoda bi ostvarili višestruko pozitivne efekte jer bi nam bio dostupan relativno jeftin i čist energent, a ublažili bi nekontrolisanu eksploataciju ogrijevnog drveta i sačuvali resurse potrebne za drvnu industriju, razvoj turizma, umanjili negativne posljedice elementarnih nepogoda i ostvarili još mnogo pozitivnih efekata.

U realizaciji mjere i aktivnosti na stvaranju povoljnog ambijenta za razvitak lokalne ekonomije poći od:

- Donošenja prostornog plana Općine Travnik
- Donošenja regulacionih planova sa mikrolokacijama industrijskih zona, trgovinskih zona, ekoloških i svih drugih koje mogu doprinijeti razvitku gospodarstva

**Razvijeno konkurentno i produktivno okruženje,
prerađivačka industrija, poljoprivreda
i usluga za poslovnu podršku**

Prioriteti	Mjere
1. Razvijeno konkurentno poslovno okruženje	1.1 Razvijanje poslovnog okruženja u cilju privlačenja investitora 1.2 Poboljšanje administracije mikroekonomskog okruženja 1.3 Ohrabrivanje izvozno-orijentiranih aktivnosti 1.4 Promocija mogućnosti
2. Razvijena prerađivačka industrija	2.1 Tehnička i poslovna pomoć 2.2 Poboljšanje postojeće i osnivanje nove industrijske infrastrukture za podršku prerađivačkim preduzećima 2.3 Razvoj zajedničkih poslovnih aktivnost
3. Razvijena poljoprivreda i prehrambenoprerađivačka industrija	3.1 Razvoj prateće infrastrukture za porodične poljoprivredne biznise 3.2 Osnivanje klastera u tradicionalnim prerađivačkim industrijama
4. Razvijena trgovina, turizam i ugostiteljstvo	4.1 Poboljšanje kanala prometa robama i uslugama

1. Razvijeno konkurentno poslovno okruženje

Razvoj lokalne zajednice značajno ovisi o očuvanju makroekonomske stabilnosti, razvoja okruženja, te otvorenosti privrede u BiH.

U predhodnom periodu nije ostvarena potpuna integracija jedinstvenog ekonomskog prostora u BiH. Srednjoročna razvojna strategija BiH ovom posvećuje posebnu pažnju, a odlučnost viših nivoa državne strukture na njenoj implementaciji možemo smatrati najuticajnijim vanjskim faktorom razvoja naše lokalne zajednice.

Predviđanja da će realna stopa rasta GDP u BiH omogućiti povratak na predratni nivo tek krajem ovog desetljeća (2010 g.) daje okvir ovog uticaja.

Tranzicija ekonomskog sistema, provođenje reformi u gotovo svim segmentima ovog sistema zahtjeva stalnu aktivnostna na:

- Povećanje svijesti o poduzetništvu;
- Edukacija lokalnih institucija i poduzetnika o ekonomskom razvoju.

1.1 Razvijanje poslovnog okruženja u cilju privlačenja investitora

Partnerstvo javnog i privatnog sektora u cilju poticaja privatnih investicija radi koristi za lokalnu zajednicu čini osnovu modernog pristupa u lokalnom razvoju.

Da bi se privukli potencijalni investitori, mora se uspostaviti konkurentno poslovno okruženje. Dostupne i pouzdane informacije, vezane za uvjete registracije firme, podsticajne mjere za investicije, raspoložive zemljišne površine i objekti, i td predstavljaju odlučujuću prednost za strane direktne investicije.

Važno je napomenuti da na prostorima Općine djeluje više poslovnih banaka kao i osiguravajućih društava kao mogući investicioni potencijali na koje ne možemo puno uticati, ali imaju znatan uticaj na lokalni razvitak.

1.2 Poboljšanje administracije mikroekonomskog okruženja

Razvoj lokalne zajednice predstavlja proces u kome lokalne vlasti zajedno sa lokalnim partnerima razvijaju bolje poslovno okruženje i uslove za ekonomski rast. Rezultat ovog procesa je prevashodno rast i razvoj privatnih preduzeća a zatim i prosperitet zajednice.

Partnerstvo poticano od strane općine čini temelj odnosa sa najširim krugom partnera iz oblasti drugih vladinih institucija, nevladinog sektora, preduzeća, grupa i pojedinaca.

U procesu realizacije ove mjere pravci djelovanja su sljedeći:

- Revidirati administrativne procedure u postupku pred općinskim organima
- Uspostaviti općinsko odjeljenje za ekonomski razvoj
- Uspostaviti općinski ured (one-stop-shop) za razvoj
- Poticati osnivanje poslovnih udruženja
- Jačati partnerstvo javnog i privatnog sektora
- Promovisati politiku jednakih mogućnosti

Trenutno stanje nadležnosti općinske uprave ne pruža dovoljno osnova za realiziranje svih razvojnih ciljeva.

Decentralizacija javne uprave u skladu sa dobrom praksom Evropske Unije i reforme javne uprave u periodu realizacije ove strategije je dobra prilika za jačanje uloge općine.

Dinamičnost promjena u periodu tranzicije nameće potrebu stalnog razvijanja sposobnost za adekvatno prilagođavanje kao trajni zadatak.

1.3. Ohrabrivanje izvozno- orijentiranih aktivnosti

Orijentacija na međunarodno tržište je jedini način da preduzeća postanu uspješna u dugoročnom smislu. Ova orijentacija posljedica je i veličine domaćeg tržišta.

Općina ima jak potencijal da postane izvozno orijentirana. Da bi se promoviralo zdravo poslovno okruženje, zasnovano na izvozno-orijentiranim aktivnostima i privukli strani direktni investitori, potrebno je preduzeti sljedeće korake:

- Povećan nivo konkurentnosti postojećih preduzeća
- Razvoj pratećih industrijskih usluga, u skladu sa EU standardima
- Promocija općinskog izvoznog potencijala
- Podsticanje stranih direktnih investicija u prerađivačke industrije
- Uspostavljanje bliske suradnje sa sličnim općinama u EU

1.4 Promocija mogućnosti

U cilju izgradnje privlačnog ambijenta i prepoznatljivog identiteta ovog prostora, općinska administracija će u okviru svoje nadležnosti uspostaviti stalnu praksu da:

- Aktivno promoviše prostor općine kao mjesta pogodno za poslovne poduhvate
- Davati publicitet dobrim poslovnim poduhvatima
- Marketinški plasirati lokalne proizvode i usluge

2. Razvijena prerađivačka industrija

Prvi strateški cilj je uglavnom orijentiran ka razvoju prerađivačke industrije, zasnovane na međusobno povezanom MSP sektoru, koji će se koncentrirati na proizvode sa visokom dodatnom vrijednošću, konkurentnim, i na domaćim i na stranim tržištima.

Postojanje industrijskih prerađivačkih preduzeća zahtijeva prisustvo odgovarajućih preduzeća u domenu industrijskih usluga (standardi, certifikacija, kvalitet, dizajn, primijenjena istraživanja, itd)

Mnoga prerađivačka preduzeća zahtijevaju odgovarajuću naučnu, tehničku, i istraživačku pomoć kako bi bila konkurentna na domaćem i međunarodnom tržištu. Postojeća infrastruktura za pružanje takve pomoći nije dobro razvijena i trebala bi se ojačati.

MSP bi trebali imati ključnu ulogu u procesu tranzicije i stvaranju novih radnih mjesta. Ona su aktivno orijentirana ka potrebama tržišta, i obezbjeđuju brz transfer tehnologija i inovacija.

2.1 Tehnička i poslovna pomoć

Novopokrenuta i mala preduzeća često iskazuju potrebu za različitom vrstom vanjske pomoći u aktivnostima čije troškove nisu u mogućnosti pokriti. Pomoć oko vođenja poslovanja u oblastima finansija, menadžmenta, zakonskopravna pomoć i slično može se osigurati kroz aktivnost općinskih organa.

Pravci djelovanja su sljedeći:

- Podupirati aktivnost lokalnih poslovnih udruženja
- Stimulisati lokalne firme i nevladine organizacije na pružanje ove vrste pomoći
- Organizirati različite oblike edukacije kroz seminare, predavanja i sl.
- Osposobiti odgovarajuće službe u okviru općinske uprave za davanje pravne pomoći ili poslovne savjetodavne usluge

2.2 Poboljšanje postojeće i osnivanje nove industrijske infrastrukture za podršku prerađivačkim preduzećima

Općina ima na raspolaganju dovoljno instrumenata da izgrađuje infrastrukturu u skladu sa potrebama investitora, te je trajni zadatak obezbjediti:

- Adekvatan poslovni prostor
- Pristup komunalnom sistemu
- Dostupne komunikacije
- Obučeno radno osoblje

Pored postojećih, neophodno je locirati prostore za izgradnju industrijskih zona i to na najmanje tri lokaliteta, područje Turbeta, Travnik-Nova Bila i prostor u dolini rijeke Bile. To je jedan od načina da aktiviramo privatni kapital kao trenutno jedini eventualno raspoloživ.

MSP iziskuje jaku infrastrukturu kako bi bio uspješan. Malim biznisima je potrebna pomoć, posebno u procesu osnivanja. Infrastrukturu moraju uspostaviti državne institucije, između ostalih i općina.

2.3 Razvoj zajedničkih poslovnih aktivnosti

Produktivno poslovno okruženje takođe podrazumijeva veliki broj komercijalnih i administrativnih uvjeta za uspješan biznis. Općina će imati ključnu ulogu u poduzimanju mjera i vođenju aktivnosti na:

- Kreiranju potrebnog obrazovnog profila
- Istražnim aktivnostima i racionalnom korištenju prirodnih resursa
- Promovisanju ekološki prihvatljivog odnosa prema životnoj sredini i zaštiti iste
- Unaprjeđenju infrastrukture I komunikacija
- Obezbjeđivanju potrebne energije
- Izradu studija izvodljivosti I konkretnih projekata razvoja
- Ostvarivati saradnju sa drugim općinama i nivoima državne strukture u realizaciji zajedničkih i velikih projekata.

3. Razvijena poljoprivreda i prehrambenoprerađivačka industrija

Poljoprivredni sektor osigurava dobru eksploataciju prirodnih resursa i omogućava razvoj različitih vrsta prerade hrane koja u potpunosti može zadovoljiti interne potrebe i smanjiti uvoz hrane.

Poljoprivreda je bila široko rasprostranjena ali nedovoljno razvijena i uglavnom se zasnivala na malim individualnim farmama.

Odgovarajuća konfiguracija, kvalitet zemlje i klimatski uvjeti za specifične vrste poljoprivredne proizvodnje predstavljaju jaku osnovu za dobar poljoprivredni razvoj.

Trenutni prirodni tržišni uvjeti pružaju dobru osnovu za razvoj brojnih aspekata poljoprivrede. Posebna pažnja će se posvetiti podržavanju porodičnih poljoprivrednih

biznisa, koji će ostvariti prihod, poboljšati standard življenja u ruralnim područjima i smanjiti migraciju ljudi u urbana područja.

3.1 Razvoj prateće infrastrukture za porodične poljoprivredne biznise

Realno je, da je da će poljoprivredna proizvodnja, uglavnom ostati biznis zasnovan na porodici, ali sve vrste pomoći bi se trebale pružiti preko poljoprivrednih udruženja i različitih centara (tehnička, veterinarska, edukativna, finansijska, itd), kako bi se poboljšale mogućnosti proizvodnje.

U procesu realizacije ove mjere, pravci djelovanja su sljedeći:

- Jačanje poljoprivrede, kroz uspostavljanje odgovarajuće poljoprivredne infrastrukture,
- Tehnička pomoć u osnivanju i razvoju poljoprivrednih udruženja
- Osnivanje lokalne mobilne konsultantske službe za poljoprivredu
- Tehnička pomoć napretku poljoprivrednih tehnika za proizvodnju i prodaju zdrave hrane, kao podrška razvoju poduzetništva u selima
- Kreiranje obrazovnog modela za mlade poljoprivredne proizvođače
- Prebacivanje fokusa na proizvodnju organske – zdrave hrane
- Promoviranje regionalne poljoprivrede.

3.2 Osnivanje klastera u prerađivačkim industrijama

Klaster osigurava povezanost među firmama, koje imaju isti domen aktivnosti i koje dijele troškove potrebne za investiranje u poslovne aktivnosti (marketing i promocija, nabavka sirovina, ljudskih resursa, itd).

Općina ima višestruk interes i djelovat će u pravcu:

- Poticanja lokalnih preduzeća na poboljšanje međusobnih veza.

Ohrabrenje predstavljaju dobri primjeri nove generacije prerađivača mesa, mlijeka i povrća. Ova preduzeća bi mogla predstavljati okosnicu određenih klastera koji će povezivati individualne proizvođače u:

- Regionalni klaster za proizvodnju mlijeka i mlječnih proizvoda sa sjedištem u općini Travnik
- Osnivanje izvijesnog broja poljoprivrednih klastera (šumski plodovi, med, ljekovito bilje, itd)

4. Razvijena trgovina, turizam i ugostiteljstvo

Turizam je grana djelatnosti na koju s pravom računaju mnogi, a Općina Travnik ima i veoma dobre resurse kojim može privući moderne nomade. Uvažavajući spoznaju da je to oblast privređivanja koja obuhvata i pokreće ama baš sve djelatnosti, nepotrebno je naglašavati koliko pozitivne energije moramo ugraditi u činjenicu da graditeljsko naslijeđe Travnika i okoline i položaj Vlačića predstavljaju osnovu za razvoj cijele općine i regiona.

Sam grad je kao muzej na otvorenom interesantan tokom cijele godine. Resurs koji veoma brzo dobija na značaju je planina Vlašić kao prostor veoma pogodan za razvoj stočarstva ali i zimsko-sportskog, ljetnog, lovnog, ribolovnog, zdravstvenog, rekreacijskog turizma. Ovom resursu je neophodno pridodati blizinu stare gradske jezgre grada Travnika kao interesantne i poznate turističke destinacije

4.1 Poboljšanje kanala prometa robama i uslugama

Konkurentno poslovno okruženje, takođe, iziskuje podizanje prepreka i dozvoljavanje slobodnog protoka roba i usluga.

Razvoj zajednice je gotovo nemoguće i pretpostaviti bez dobre komunikacije, a Travnik je sa ostalim regijama uvezan samo magistralnim putem M-5 čiji kapacitet već odavno ne zadovoljava narasle potrebe cijele regije pa je neophodno veoma ozbiljno raditi na:

- izgradnji brze prometnice sa kvalitetnim izlazima na potrebnim lokacijama.

Izgradnja prometnog koridora Vc značajno će poboljšati poziciju i položaj općine.

TRAVNIK OAZA TURIZMA

Bogato kulturno-istorijsko nasljeđe cijele Općine, brojni kulturni i duhovni objekti i institucije, novostvorene vrijednosti u oblastima književnosti, slikarstva, muzike, folkloru, te tradicijski običaji, su snažan poticaj za formiranje ciljanih sadržaja turističke ponude u cjelogodišnjem trajanju. Tome se može i trebaju dodati i zanimljivi i atraktivni kulturno-zabavni programi, naučni i stručni skupovi i druga susretanja ljudi.

Općina Travnik posjeduje kvalitetne pretpostavke za razvoj raznih oblika selektivnog turizma, kao što su planinski i zimski (Vlašić), lovno-ribolovni (Vlašić, Lašva, Bila, Ugar), ruralni, kulturni (bogati lokaliteti, objekti i institucije kulturno-istorijske baštine) i kongresni (grad Travnik i Vlašić), vjerski, sportsko-rekreativni, tranzitni, omladinski, gastro i sl.

Do rata, turistički kapaciteti u dva najveća turistička centra Općine, gradu Travniku i na Vlašiću iznosili su ukupno 5.960 postelja. Pored smještajnih kapaciteta, bila je razvijena i vodoprivredna, energetska i saobraćajna infrastruktura i prateći objekti.

U narednom periodu potrebno je nastaviti obnovu postojećih smještajnih kapaciteta ali istovremeno i razmatrati nove lokacije mogućih kapaciteta, u skladu sa turističkim razvojnim programima. Takođe, saobraćajna, vodoprivredna i energetska infrastruktura moraju pratiti ove aktivnosti, jer se bez njih ne može razvijati savremeni turizam.

Mjere i aktivnosti da bi Travnik postao oaza turizma su:

- **Izrada i usvajanje Zoning plana Vlašić**
- **Kontinuirana i prilagodljiva edukacija kadrova**
- **Zaštita kulturne baštine**
- **Promoviranje općine Travnik kao oaze turizmom**

1. Izrada i usvajanje Zoning plana Vlašić

Planinski masiv Vlašića je prostor na kome ljudi žive i opstaju stotinama godina i on zaslužuje temeljno istraživanje svih socio-ekonomskih parametara (stanovanje, poljoprivreda, stočarstvo, šumarstvo, turizam) od značaja za prosperitet jednog područja. Ograničavajući se tematski isključivo na valorizaciju prostora u funkciji razvoja jedne oblasti privrednog života – turizma, Zoning plan Vlašića poslužit će kao jedan od važnijih elemenata u procesu planiranja razvoja planinskog turizma.

Iako je Vlašić, posljednjih nekoliko decenija, stekao veću popularnost kao smučarski centar ne treba gubiti iz vida povoljnosti koje ova planina pruža za boravak u ljetnom periodu.

Zahvaljujući komparativnim prednostima planinski masiv Vlašića nudi mogućnosti razvoja cjelogodišnje turističke destinacije-zimskog i ljetnog boravka na planini.

U poslovima «urbanizacije planine» predominantno mjesto zauzimaju staze i vertikalni transport smučara, dok se ostale funkcije – infra- i supstruktura- prilagođavaju ovom cilju.

Razvoj turizma podrazumijeva više ili manje aktiviranje ukupnog planinskog masiva Vlašića u obliku kakvog nam ga je priroda podarila. Vlašić je planina sa najvećom

koncentrisanom prohodnošću i organiziranim životom i aktivnostima na preko 500 km² površine. Potrebno je nastaviti razvoj planinskog turizma u cjelogodišnjem trajanju, pod marketinškim sloganom «365 aktivnih dana na Vlašiću», kroz razne sadržaje i ponudu primjerenu svakom godišnjem dobu, mjesecu, nedjelji ili danu pojedinačno.

Realizacijom Zoning plana ostvarit ćemo sljedeće:

- Stvorit će se preduvjeti da se Vlašić uredi kao zimsko-turistički centar na tragu iskustava alpskih zemalja.
- Iskoristit će se prirodne pogodnosti Vlašića vodeći računa o uređenju planinskog masiva Vlašić.
- Kvalificirati projekat –Internacionalni planinski turistički centar Vlašić kao projekat od šireg značaja.

2. Edukacija kadrova

Da bi se pokrenuli zacrtani razvojni programi i ostvarili zacrtani ciljevi, posebnu pažnju treba posvetiti edukaciji kadrova, jer najveći resurs razvoja turizma jeste čovjek, educiran novim znanjima, vrijedan, stručan, gostoljubiv.

U programima i projektima kadrova za potrebe turizma, te njihovoj neposrednoj realizaciji, treba predvidjeti obrazovanje na tri nivoa:

- za osnovne turističke djelatnosti (hoteli, ugostiteljski objekti, pansioni, moteli, kuće ili sobe za odmor, turističke agencije, turističke zajednice, i dr.)
- za prateće i ostale privredne grane koje su komplementarne turizmu,
- za cjelokupno stanovništvo.

Ako želimo realizovati postavljene ciljeve koji će proizići iz pojedinačnih turističkih razvojnih projekata općine, a to znači i brzo uvođenje informatičkih i komunikacijskih sistema, kreiranje inovirane turističke ponude, poboljšanje kvaliteta usluga, održavanje i zaštita objekata i njihove okoline, potpunijeg asortimana gastro – ponude, efikasnijeg usluživanja i lakšeg kontaktiranja sa gostima...., moraće se osigurati zapošljavanje mladih ljudi i to prije svega; vrsnih menadžera, a zatim, ekologa, zdravstvenih radnika, stručnjaka fizičke kulture i sporta, trenera i instruktora, dizajnera, animatora za kulturu, zabavu i rekreaciju, specijalizovanih turističkih vodiča, agenata za rad u turističkim agencijama, recepcionera sa poznavanjem više svjetskih jezika, inženjera prehrambeno-tehnološkog smjera, inženjera hortikulture, arhitekata, specijalizovanih kuhara – posebno domaće i dijetalne kuhinje, slastičara, konobara, barmena i drugih.

Da bi što uspješnije ostvarili ovakav cilje neophodno je:

- U saradnji sa Ministarstvom za obrazovanja SBK istražiti mogućnost uvođenja predmeta Ekologije i turizma u završne razrede osnovnih škola.
- Bolja uvezanost nositelja ovog programa razvoja sa Ministarstvom obrazovanja, kako bi navedeno Ministarstvo odgovorilo zahtjevima turističkog tržišta u pogledu obrazovanja potrebnih stručnih kadrova u mjeri u kojoj će zadovoljiti potrebe razvoja turizma.

- Provoditi aktivnosti na educiranju kadrova u turizmu u suradnji sa nevladinim sektorom.

3. Zaštita kulturne baštine

Razvijanje svijesti da kulturna baština pripada svima nameće potrebu da se takav pristup razvija od najmanjeg uzrasta, sa ciljem da se sačuva i iskoristi kulturno-historijsko nasljeđe u cilju prepoznavanja Travnika kao oaze turizma.

Prirodno i kulturno-istorijsko nasljeđe Općine Travnik treba se staviti u funkciju turizma:

- Uspostavljanjem Registra objekata kulturno-historijskog nasljeđa i prirodne baštine
- Rangiranjem objekata kulturno-historijskog značaja i prirodne baštine
- Kandidiranjem kategoriziranih objekata nadležnim institucijama s ciljem njihove zaštite i promoviranja.

4. Promoviranje općine Travnik kao oaze turizma

U cilju izgradnje privlačnog ambijenta i prepoznatljivog identiteta turističkog prostora, općina će u okviru svojih nadležnosti uspostaviti stalnu praksu da aktivno promoviše prostor općine kao mjesta pogodnog za razvoj turizma, davati publicitet dobrim turističkim poduhvatima, te marketinški plasirati turističke mogućnosti.

Dosadašnje iskustvo općine u promocije turizma upućuje na neophodnost slijedećeg:

- propagandu turizma u najširem smislu
- aktivnu ulogu u svim programima zaštite okoline
- učešće na sajamskim i drugim vrijednim i zanimljivim poslovnim manifestacijama za koje se ima interes
- organiziranje ili suorganiziranje turističkih i drugih priredbi koje su u funkciji promocije propagande turizma
- iniciranje proizvodnje suvenira i njihov plasman
- pružanje stalnih informacija o turističkoj ponudi općine ili ciljanih programa pojedinih poslovnih subjekata
- pripremanje, izrada i plasman turističko propagandnih materijala informativnog i komercijalnog karaktera: prospekti, vodiči, plakate, turističke karte, planovi grada ili određenih turističkih atrakcija, leci, razglednice, monografije, video zapisi, multimediji i dr.
- programsku i kontinuiranu aktivnost na području školovanja i edukacije kadrova
- osnivanje jednog općinskog turističkog ureda putem koga će se vršiti sve aktivnosti na promoviranju turizma općine Travnik.

Sve razvojne aktivnosti iz oblasti turizma treba uskladiti sa propisima iz oblasti zaštite i očuvanja sredine.

ZAJEDNIČKA PODRUČJA USKLAĐENA SA PRAVCIMA DJELOVANJA STRATEŠKIH PRIORITETA

Sva nastojanja zajednice usmjerena na ostvarivanje postavljenih ciljeva ne mogu dati očekivane rezultate ukoliko se u osnovi ne inkorporiraju sa adekvatnim i usklađenim razvojem potrebne infrastrukture.

Unapređenje administrativno-upravnog, privrednog, zdravstvenog, prosvjetog, turističkog, kulturno-sportskog središta zahtijeva i adekvatan razvoj javne infrastrukture.

Naš je cilj razvijena i zdrava sredina uređena po mjeri i zahtjevima modernog čovjeka. Takvo okruženje podrazumjeva djelovanje na postizanju imidža čiste u ugodne sredine. Za kretanje u ovako odabranom pravcu neophodno je:

- **Graditi imidž perspektivnog ambijenta**
- **Usmjeravati budžetska sredstva u skladu sa razvojnim ciljevima strategije**

Savremeni način življenja i razmišljanja nameće viši nivo standarda u svim oblastima, a zaštita životne okoline zahtijeva definisan nivo svijesti neophodnosti pravilnog korištenja i zaštite prostora na kome živimo. Zato je neophodno precizno kanalisati dalje iskorištavanje raspoloživih resursa na način da što više ograničimo neracionalno korištenje, kao i da iskoristimo potencijale kojima raspolažemo. O Travniku vlada mišljenje kao lijepom gradu sa mnogo urbanih elemenata iz različitih perioda svog bivstvovanja, pa nam takav status nameće potrebu djelovanja u smjeru nadgradnje i eksploatacije takvog imidža.

Graditi imidž perspektivnog ambijenta

- Osavremeniti putnu infrastrukturu sa naglaskom na industrijske i turističke zone
- Obezbjedenje parkirališnih prostora sa posebnim naglaskom na lokalitete turističkog i urbanog sadržaja
- Uspostaviti sistemski prihvatljivu i informativnu signalizaciju (znakovi, oznake, informacije i sl)
- Osigurati kvalitetan ekološki prihvatljiv energent, povoljan za dalji razvoj
- Obezbjediti sigurnu, dostatnu i dostupnu toplotnu energiju koja će očuvati čist okoliš i šume
- Razvoj komunalne djelatnosti uskladiti sa savremenim standardima

Usmjeravati budžetska sredstva u skladu sa razvojnim ciljevima strategije

- Prioritet dati investiranju u privredno orijentirane infrastrukturne projekte
- Dati poticaj organiziranom upravljanju otpadom sa konačnim ciljem «Savremeni način gazdovanja otpadom»
- Opređjeliti se za etapnu ali temeljnu rekonstrukciju cestovne mreže
- Očuvati i funkcionalno unaprijediti zelene i neuređene površine
- Urediti vodotokove

Očekujemo da će ovi ciljevi i prioriteti potaknuti sve učesnike na njihovoj realizaciji, da svojim angažmanom, doprinesu razvoju Općine Travnik kao ambijenta perspektive.